

انجمن مدیران صنایع

تحلیلی بر پیش‌نویس آیین‌نامه
«حمایت از صادرات غیر نفتی کشور»

و

ارائه برخی پیشنهادها

واحد پژوهش

فروردین ۱۳۸۹

گزارش شماره ۴۳

بسمه تعالی

صفحه	فهرست مطالب
۱	چکیده
۳	مقدمه
۳	۱- تبیین ابعاد آئین نامه
۴	۱-۱. هدف آئین نامه
۴	۱-۲. حمایت های مستقیم
۴	۱-۲-۱. جوایز صادرات کالا
۶	۱-۲-۲. جوایز صادراتی خدمات
۹	۱-۳. حمایت های غیرمستقیم
۱۲	۱-۴. شرایط عمومی
۱۳	۲- احصای مزایای مفاد آیین نامه
۱۷	۳- بررسی ابهام ها و نواقص مفاد آیین نامه
۳۵	۴- جمع بندی و نتیجه گیری
۳۷	۵- پیشنهادها
۳۹	منابع و مأخذ
۴۰	پیوست: متن پیش نویس آیین نامه حمایت از صادرات غیر نفتی

چکیده

یکی از اصلی ترین فعالیت های مورد نظر انجمن مدیران صنایع، تلاش برای رفع مشکلات پیش روی اعضای انجمن و کلیه فعالان اقتصادی کشور و ترویج شیوه های نوین برای بهبود فضای کسب و کار کشور است. در همین راستا کمیته بازرگانی و گمرکی انجمن مدیران صنایع با هدف ارائه پیشنهادهای و توصیه های سیاستی به سیاستگذاران و مراجع تصمیم گیر حوزه بازرگانی، به منظور تصمیم سازی برای حل مشکلات حوزه بازرگانی و تبیین شیوه های راهبردی مدیریتی مطالعاتی را سامان و با برگزاری سلسله جلساتی با حضور کارشناسان آن را تکمیل می نماید. یکی از راهکارهای عملی تحقق این اهداف بررسی بخشنامه ها، آئین نامه ها و قوانین حوزه بازرگانی قبل و بعد از تصویب آنها است.

بررسی قوانین و مقررات قبل از تصویب آنها با توجه به شأن انجمن به عنوان مشاور دولت، مجلس و اتاق بازرگانی و صنایع و معادن از آن روست که بتواند با اثربخشی در فرایند تصمیم گیری قوانین و مقرراتی مناسب با شرایط فعالان اقتصادی به خصوص بنگاه های اقتصادی بخش خصوصی موثر باشد.

هرچند پس از تصویب قوانین نیز اطلاع رسانی صحیح و تبیین قوانین و مقررات برای فعالان بخش خصوصی می تواند مثرتر باشد ولی اگر قبل از تصویب اینگونه قوانین با ایجاد فضای تضارب آراء ابعاد مختلف آن تبیین و مزایا و معایب آن احصا و در راستای رفع آنها تلاش شود مسلماً قوانین و مقرراتی با کارایی بالاتر تصویب و اجرا خواهد شد.

این مطالعه تلاش می کند با تبیین آئین نامه حمایت از صادرات غیر نفتی کشور و بررسی، مزایا، ظرفیت ها، نواقص و چالش های آن، پیشنهادهایی برای تقویت آن ارائه دهد.

نتایج این بررسی نشان می دهد که :

- اعطای حمایت های صادراتی بدون توجه به برآورد دقیق از منابع مورد نیاز و شفاف و مشخص شدن محل تأمین آنها نه تنها اثربخش نخواهد بود بلکه فضای صادراتی را غیر شفاف نیز می کند.
- در اعطای حمایت های صادراتی باید به قواعد حاکم بر فضای بین الملل و موافقتنامه های سازمان تجارت جهانی و قواعد ناظر بر روند الحاق ایران به این سازمان توجه نمود. توسعه حمایت های صادراتی بیش از حد به شکاف ایجاد شده میان قیمت های واقعی و قیمت تمام شده می انجامد و اگر

این اقدام به صورت کارشناسی و دقیق نباشد پیامدهایی مانند یارانه انرژی و ... به دنبال خواهد داشت.

- در این آئین‌نامه به مصادیق مختلف برای رتبه‌بندی حمایت‌های صادراتی اشاره شده که عدم تعیین دقیق معیارهای مشخص برای شناخت مصادیق مختلف برای جلوگیری از اعمال سلیقه و انحراف در تشخیص و ایجاد رانت امری ضروری است.
- در مفاد مختلف مواد موردبررسی عمده مسئولیت‌ها به سازمان توسعه تجارت تفهیم شده است. عدم استفاده از ظرفیت سایر سازمان‌ها و مراجع برای تشخیص مسائل مربوطه در موضوعات فرابخشی و بعضاً ملی می‌تواند به بخشی‌نگری و ایجاد انحراف در اهداف منجر شود.
- استفاده از ابزارهای تجارت الکترونیک و دولت الکترونیک به منظور بالابردن کارایی نظام اداری و تسهیل فضای کسب‌وکار، و توجه به ظرفیت‌های تشکلی و اتاق‌ها و دیگر فعالان بخش خصوصی در کمیته مشورتی و شوراهای پیش‌بینی شده در این آئین‌نامه علاوه بر نمایندگان وزارتخانه‌ها و سازمان‌های تخصصی امری ضروری است.
- سازمان توسعه تجارت لازم است توجه بیشتری به وظایف محوله به این سازمان در اساسنامه آن (به‌خصوص ماده ۵) آن داشته باشد.
- در این آئین‌نامه به ۱۵ پیوست و چند دستورالعمل مجزا اشاره شده که ارزیابی دقیق این آئین‌نامه بدون توجه به مفاد این پیوست‌ها و اظهارنظر در خصوص کلیات آن امکان‌پذیر نیست

مقدمه

یکی از مهم‌ترین اجزای امور اقتصادی، بخش بازرگانی است که نه تنها به‌عنوان یکی از بخش‌های اقتصادی، بلکه به‌عنوان نماد و نشانگر رونق اقتصادی در تعاملات اقتصاد کشور با خارج از اهمیت و جایگاه بسزایی برخوردار است، مهمترین شاخص حوزه بازرگانی نیز صادرات است.

امروزه، کشورهای مختلف و به‌خصوص کشورها در حال توسعه برای رشد و توسعه صادرات و رفع چالش‌های پیش‌روی این بخش، حمایت‌های مختلفی را در قالب یارانه‌های صادراتی و حمایت‌های مستقیم و غیرمستقیم صادراتی اعمال می‌کنند. ایران نیز به‌عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه علی‌رغم توجه بسیار زیاد دولت به مقوله صادرات به خصوص صادرات غیرنفتی در برنامه‌های توسعه و همچنین رشد کمی صادرات به خصوص در بخش‌های میعانات گازی و محصولات پتروشیمی و محصولات معدنی، در بخش صادرات غیرنفتی با مشکلات متعددی مواجه است که بخشی از آنها در مطالعات قبلی^۱ انجمن نیز مورد توجه قرار گرفت.

در همین راستا حمایت از صادرات غیر نفتی به شکل‌های مختلف صورت می‌گیرد. تأمین اعتبار در بودجه‌های سنواتی برای بازپرداخت جوایز صادراتی، کمک به هیأت‌های تجاری، کمک به بهبود بسته‌بندی، پرداخت بخشی از هزینه‌های برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی به صادرکنندگان، سیاست ترجیحی صادرات و طرح بهره‌مندی از عواید ارزی، جبران زیان‌های ناشی از نوسانات نرخ ارز، استرداد حقوق گمرکی و معافیت یا تخیف از مالیات بر درآمد از جمله این حمایت‌های صادراتی هستند که در سال‌های گذشته از طرف دولت اعمال شده است.

۱. تبیین ابعاد آئین‌نامه

در ایران در طول سالیان گذشته دولت‌ها همواره تلاش کرده‌اند، مقرراتی را در قالب بسته‌های سیاستی در جهت رفع مشکلات پیش‌روی صادرات و توسعه آن مورد نظر قرار دهند. یکی از این بسته‌های سیاستی که در قالب آئین‌نامه‌ای ۱۹ ماده‌ای پیشنهاد شده است، آئین‌نامه حمایت از صادرات غیرنفتی کشور^۲ است. در این بخش از گزارش تلاش می‌شود قسمت‌های مختلف این آئین‌نامه به اختصار تبیین

^۱ - گزارش کارشناسی «چالش‌ها و اولویت‌های بخش بازرگانی و برخی راهبردهای اصلاحی در برنامه پنجم توسعه (۳)»، واحد پژوهش انجمن مدیران صنایع، دوره جدید شماره ۳۳، شهریور ۱۳۸۸

^۲ - آئین‌نامه حمایت از صادرات غیرنفتی کشور، پیش‌نویس غیرنهایی مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۱، سازمان توسعه تجارت، وزارت بازرگانی،

شود.

۱-۱. هدف آئین نامه

این آئین نامه با ارائه راهکارهایی در سه بخش ذیل، هدف کلی حمایت از صادرات کالاها و خدمات کشور را دنبال می‌کند.

۱- جوایز و مشوق‌های صادراتی مستقیم

۲- حمایت‌های غیرمستقیم از صادرات

۳- تقویت برنامه‌های توسعه صادرات استانی

و به منظور جامعیت هدف، تعهدات سنوات قبل را نیز از محل اعتبارات مصوب و یا سهام تخصیص داده شده به سازمان توسعه تجارت مد نظر قرار داده است.

در پایان آن نیز به احکامی کلی با عنوان شرایط عمومی اشاره شده است.

۱-۲. حمایت‌های مستقیم

قسمت اول این آئین نامه به حمایت‌های مستقیم اشاره دارد. منظور از حمایت‌های مستقیم، الف) جوایز صادرات کالا و ب) جوایز صادراتی خدمات است.

۱-۲-۱. جوایز صادرات کالا

احکام مندرج در ماده ۱

ماده ۱ این آئین نامه به ابعاد مختلف مربوط تعیین ضرایب جایزه صادرات کالا اختصاص یافته و با ارائه سه بند و ۴ تبصره در ذیل ماده به احکامی به شرح زیر اشاره دارد.

۱. تعیین جدول ضریب حمایتی متناسب با ارزش افزوده، شرایط بازار، برند و سطح فناوری (ماده

(۱)

۲. تعیین سقف ۲ درصدی برای جوایز صادراتی کالا (ماده ۱)

۳. تعیین مدت زمانی یک ساله برای پرداخت جوایز صادراتی کالا (ماده ۱)

۴. مبنا قراردادن قیمت پایه صادراتی تعیین شده در زمان خروج کالا از طرف کمیته دایمی

نرخ‌گذاری کالاهای صادراتی برای پرداخت جوایز صادراتی (بند ۱-۱)

۵. مبنا قراردادن قیمت درج شده در پروانه صادراتی در مواردی که این قیمت کمتر از قیمت پایه

صادراتی باشد. (بند ۱-۱)

۶. تعلق جوایز هر سال به صادرات همان سال براساس مهر خروج و شماره ردیف مرزی درج شده

در ظهر پروانه صادراتی (بند ۲-۱)

۷. حمایت ویژه از صادرات کالا و خدمات با فناوری بالا در پیوستی جداگانه (بند ۳-۱)
۸. اعطای یک درصد جایزه بیشتر به صادرکنندگان صاحب برند معتبر صادراتی طبق فهرست اعلامی از سوی سازمان توسعه تجارت (تبصره ۱)
۹. اعطای یک درصد جایزه بیشتر به صادرکنندگان به بازارهای اولویت دار طبق فهرست اعلامی از سوی سازمان توسعه تجارت (تبصره ۲)
۱۰. بلامانع بودن افزایش ضرایب تا ۳ درصد، در موارد استثناء به تشخیص سازمان توسعه تجارت (تبصره ۳)
۱۱. تعیین سقف ۴ درصدی برای جمع جوایز صادراتی قابل پرداخت این ماده (تبصره ۴)

احکام مندرج در ماده ۲

ماده ۲ این آئین نامه به اشخاص مختلف مشمول جایزه صادرات کالا اشاره دارد و با ارائه ۳ تبصره در ذیل ماده به احکامی به شرح زیر می پردازد:

۱. تعیین حوزه شمول حمایت های مستقیم به اشخاص حقیقی و حقوقی ۱۰۰ درصد خصوصی یا تعاونی (ماده ۲)
۲. تعریف اشخاص حقوقی ۱۰۰ درصد خصوصی یا تعاونی در زمان انجام صادرات (تبصره ۱)
۳. تعیین مرجع مالکیت سرمایه یا سهام شرکت ها در موارد ابهام با سازمان توسعه تجارت و در صورت لزوم با همکاری وزارت اقتصاد (تبصره ۲)
۴. شمولیت مزایا به شرکت های ۱۰۰ درصد خصوصی یا تعاونی که سقف یک درصد سهام خود را به سازمان بورس و اوراق بهادار واگذار کرده اند

احکام مندرج در ماده ۳

ماده ۳ این آئین نامه به مراحل مختلف پرداخت جایزه صادرات کالا اشاره دارد و با ارائه ۴ بند و ۲ تبصره به احکامی به شرح زیر می پردازد:

۱. ضروری بودن انجام اقدامات و تحویل مدارکی برای دریافت جایزه صادراتی (ماده ۳)
۲. ثبت نام اولیه و تکمیل فرم از طریق سیستم مکانیزه (بند ۱-۳)
۳. ارائه اصل پروانه های صادراتی تأیید شده توسط گمرک و ممهور به مهر خروج گمرک مرزی (بند ۲-۳)

۴. لزوم عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان مطابق آئین‌نامه عضویت در پیوست شماره ۲ (بند ۳-۳)

۵. لزوم ارائه شناسه کالا یا خدمات (ایران کد) (بند ۴-۳)

۶. ضرورت اظهار کالای صادراتی در یکی از گمرکات رسمی (تبصره ۱)

۷. مقبول بودن عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان به جای کارت بازرگانی برای افراد فاقد کارت بازرگانی

احکام مندرج در ماده ۴

ماده ۴ این آئین‌نامه به موضوع تعیین نرخ محاسبه ارز اشاره دارد.

۱. نرخ پایه دلار برای محاسبه جایزه صادراتی ۹۵۰۰ ریال است.

۲. نرخ تبدیل سایر ارزها متوسط نرخ میانگین اعلام شده از سوی بانک مرکزی در سال ۱۳۸۸ است.

۲-۲-۱. جوایز صادراتی خدمات

احکام مندرج در ماده ۵

ماده ۵ این آئین‌نامه به ابعاد مختلف مربوط به تعیین ضرایب جایزه صادرات خدمات اختصاص یافته و با ارائه سه جدول و ۶ تبصره در ذیل ماده به احکامی به شرح زیر اشاره دارد.

۱. تعیین سقف ۴ درصد صورت وضعیت‌ها یا صورت‌حسابهای هر سال برای جایزه صادرات خدمات (ماده ۵)

۲. تعیین کارگروه مندرج در آئین‌نامه اجرایی حمایت‌های دولت از صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی به عنوان مرجع تأییدکننده (ماده ۵)

۳. ضریب ۴ درصدی برای کارکرد کمتر از ۱۰ میلیون دلار و کاهش ضریب به ۲، ۳ و ۱ درصد برای بالاتر از آن تا ۱۰۰ میلیون دلار و بالاتر (جدول شماره ۱)

۴. اعطای ۳ درصد علاوه بر ۴ درصد به میزان سهم مصالح، تجهیزات، ماشین‌آلات ساخت داخل (تبصره ۱)

۵. ضریب ۳ درصدی برای استفاده از بیشتر از ۷۰ درصد تجهیزات داخلی و کاهش ضریب تا ۰/۲۵ درصد برای میزان ۵ تا ۱۰ درصد استفاده از تجهیزات داخلی (جدول شماره ۲)

۶. اعطای ۳ درصد علاوه بر ۴ درصد به میزان سهم نیروی انسانی شاغل در پروژه‌ها (تبصره ۱)

۷. ضریب ۳ درصدی برای استفاده از بیشتر از ۷۰ نفر نیروی انسانی و کاهش ضریب تا ۰/۲۵ درصد برای میزان ۵ تا ۱۰ نفر نیروی انسانی (جدول شماره ۳)
۸. تعیین سقف ۷ درصدی برای جمع جوایز صادراتی قابل پرداخت این ماده (تبصره ۱)
۹. مستثنی شدن کالاهایی که دارای ضریب حمایتی صفر هستند از جدول شماره ۱ (تبصره ۲)
۱۰. تعیین سقف ارزشی ماشین‌آلات خروج موقت براساس نرخ استهلاک و مدت استفاده و وقف قوانین جاری کشور (تبصره ۳)
۱۱. اعطای ۵ درصد ارزش صورت‌وضعیت‌ها به‌عنوان جایزه به شرکت‌های مهندسی مشاور (تبصره ۴)
۱۲. اعطای ۲ درصد اضافه دیگر به‌عنوان جایزه به شرکت‌های مهندسی مشاور در صورت انعقاد قرارداد پیمانکاری و یا تدارک پروژه و یا تأمین کالا (تبصره ۴)
۱۳. اعطای سقف ۷ درصدی به صادرکنندگان مناقصات بین‌المللی توسط مؤسسات و نهادهایی مانند بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی و نظایر آن (تبصره ۵)
۱۴. عدم شمول جایزه صادراتی به پروژه‌های اجرا شده از محل منابع کمک‌های توسعه‌ای یا بلاعوض دولتی، طرح‌های تأمین مالی شده از محل بانک‌های داخلی در قالب اعتبار خریدار (تبصره ۶)
۱۵. شمول جایزه صادراتی به پروژه‌های واگذارشده از طریق مناقصه و در قالب اعتبار فروشنده به شرکت‌های ایرانی (تبصره ۶)

احکام مندرج در ماده ۶

- ماده ۶ این آیین‌نامه به مراحل مختلف پرداخت جایزه صادرات خدمات اشاره دارد و با ارائه ۴ بند و ۱ تبصره به احکامی به شرح زیر می‌پردازد:
۱. ضروری بودن انجام اقدامات و تحویل مدارکی برای دریافت جایزه صادراتی (ماده ۶)
 ۲. لزوم ارایه قرارداد معتبر مورد تأیید سفارت یا نمایندگی ایران و کارگروه آیین‌نامه اجرایی حمای‌های دولت از صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی (بند ۱-۶)
 ۳. لزوم ارایه صورت‌وضعیت‌ها و یا صورتحساب‌ها با تأیید انجمن صادرکنندگان (بند ۲-۶)
 ۴. لزوم ارایه مدارک مؤید تبصره یک و شش ماده ۵ شامل فهرست کارکنان، تأییدیه کارفرما و ویزا، فهرست سهامداران، روزنامه رسمی (بند ۳-۶)

۵. لزوم عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی (بند ۴-۶)

۶. دیگر مدارک و مستندات حسب مورد نیاز کارگروه (تبصره)

احکام مندرج در ماده ۷

ماده ۷ این آئین‌نامه به اعطای جایزه صادراتی برای ورود گردشگر اشاره دارد و با ارائه ۱ تبصره به احکامی به شرح زیر می‌پردازد:

۱. اعطای جایزه صادراتی ۱۰، ۵۰، ۱۰۰، ۱۲۰ و ۱۵۰ دلاری برای انواع توریسم

۲. موکول کردن دستورالعمل به پیوست شماره ۳

احکام مندرج در ماده ۸

ماده ۸ این آئین‌نامه به اعطای جایزه صادراتی برای تولیدات نرم‌افزاری اشاره دارد و با ارائه ۱ تبصره به احکامی به شرح زیر می‌پردازد:

۱. اعطای جایزه صادراتی یک تا چهار درصدی

۲. موکول کردن دستورالعمل به پیوست شماره ۴

احکام مندرج در ماده ۹

ماده ۹ این آئین‌نامه به اعطای جایزه صادراتی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های اعزام نیروی کار ایرانی به خارج از کشور اشاره دارد و به ارائه احکامی به شرح زیر می‌پردازد:

۱. تأمین هدف افزایش اعزام نیروی کار به کشورهای هدف

۲. پرداخت جایزه صادراتی برای تأمین بخشی از هزینه‌های اعزام نیروی کار ایرانی به خارج از کشور

۳. تهیه دستورالعمل این حکم توسط سازمان توسعه تجارت ایران و در صورت نیاز با همکاری

سایر دستگاه‌ها

احکام مندرج در ماده ۱۰

ماده ۱۰ این آئین‌نامه به اعطای جایزه صادراتی برای توسعه فعالیت‌های فرهنگی و هنری اشاره دارد و به ارائه احکامی به شرح زیر می‌پردازد:

۱. تأمین هدف توسعه فعالیت‌های فرهنگی، هنری، سینمایی، سمعی و بصری

۲. اعطای جایزه صادراتی ۵ درصدی

۳. موکول کردن دستورالعمل اعطای این جوایز به پیوست شماره ۵ و ۶

احکام مندرج در ماده ۱۱

ماده ۱۱ این آئین‌نامه به عدم اعطای جایزه صادراتی به شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی اشاره دارد و به ارائه احکامی به شرح زیر می‌پردازد:

۱. عدم شمول جوایز بند (ب) به شرکت‌ها و مؤسسات موضوع ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور (شرکت‌های دولتی)

۲. عدم شمول جوایز بند (ب) به شرکت‌ها و مؤسسات وابسته به نهادها و مؤسسات موضوع ماده ۵ قانون محاسبات عمومی کشور (نهادهای عمومی غیردولتی)

۳-۱. حمایت‌های غیرمستقیم

احکام مندرج در ماده ۱۲

ماده ۱۲ این آئین‌نامه به اعطای حمایت‌های ویژه به صادرکنندگان برتر اشاره دارد و به ارائه حکمی به شرح زیر می‌پردازد:

۱. حمایت ویژه از صادرکنندگان برتر طبق ضوابط سازمان توسعه تجارت

احکام مندرج در ماده ۱۳

ماده ۱۳ این آئین‌نامه به اعطای انواع کمک برای توسعه صادرات اشاره دارد و با ارائه ۶ بند و ۹ تبصره به احکامی به شرح زیر می‌پردازد:

۱. اعطای کمک بابت تأمین تمام یا بخشی از برخی هزینه‌های صادرکنندگان (ماده ۱۳)

۲. تأمین هدف توسعه و تجهیز زیرساخت‌های صادراتی (ماده ۱۳)

۳. تشخیص موارد کمک با سازمان توسعه تجارت (ماده ۱۳)

۴. اعطای کمک به بازاریابی و تبلیغات (بند الف)

۵. اشاره به اجزای بازاریابی و تبلیغات (شامل: ۱- تولید برنامه‌های بازاریابی، ۲- طرح‌های تبلیغات

عام محصولات صادراتی، ۳- توسعه نام و نشان تجاری محصولات ایرانی در بازارهای هدف،

۴- برگزاری نمایشگاه، ۵- کمک به حضور بنگاه‌های تولیدی و صادراتی در نمایشگاه‌های خارج

از کشور، ۶- مشارکت و اعزام هیأت‌های تجاری- بازاریابی به بازارهای هدف، ۷- پذیرش

هیأت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری کشور، ۸- انجام طرح‌های تحقیقات بازار، ۹- برگزاری

همایش‌های تجاری در داخل کشور و ۱۰- برگزاری همایش‌های تجاری در خارج کشور، ۱۱-

تهیه محصولات رسانه‌ای (سمعی، بصری و نوشتاری) در حوزه تجارت خارجی، ۱۲- تولید

- برنامه و توسعه رادیو تجارت، ۱۳- ثبت بین‌المللی شرکت‌های صادراتی در بازارهای هدف، ۱۴- کمک به ایجاد، خرید، اجاره و توسعه دفاتر خدمات مشاوره بازاریابی در خارج از کشور، ۱۵- کمک به ایجاد، خرید، اجاره و توسعه دفاتر نمایندگی بخش خصوصی در خارج از کشور، ۱۶- کمک به ایجاد، خرید، اجاره و توسعه مراکز تجاری در خارج از کشور، ۱۷- کمک به ایجاد، خرید، اجاره و توسعه شرکت‌های خدمات بازاریابی در خارج از کشور، ۱۸- اجرای طرح رایزنان افتخاری، ۱۹- فعال‌سازی طرح‌ها و پروژه‌های مطالعات بازارهای هدف توسط سفارتخانه‌ها و نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران، ۲۰- برپایی غرفه اطلاع‌رسانی در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی ۲۱- برپایی پایون‌های تخصصی در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی و ۲۲- کمک به ترویج بازاریابی الکترونیک (بند الف)
۶. موکول کردن دستورالعمل حمایت از ایجاد و توسعه نام و نشان تجاری به پیوست شماره ۷ (تبصره ۱)
۷. موکول کردن دستورالعمل حمایت از برگزاری نمایشگاه و کمک به حضور بنگاه‌های صادراتی به پیوست شماره ۸ (تبصره ۲)
۸. موکول کردن دستورالعمل حمایت از مشارکت در اعزام هیأت‌های تجاری- بازاریابی به بازارهای هدف به پیوست شماره ۹ (تبصره ۳)
۹. موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از پذیرش هیأت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری به پیوست شماره ۱۰ (تبصره ۴)
۱۰. اعطای کمک به خدمات بازرگانی (بند ب)
۱۱. اشاره به اجزای خدمات بازرگانی (شامل: ۱- حمایت از حفظ و ماندگاری در بازارهای هدف، ۲- تسهیل خدمات بازرگانی شامل خدمات بانکی و بیمه‌ای در قالب تأمین و پرداخت بخشی از سود و کارمزد تسهیلات اعطایی بانک‌های عامل به صادرکنندگان، ۳- پرداخت هزینه‌های اعتبارسنجی متمرکز صادرکنندگان، ۴- پرداخت بخشی از کارمزد و حق بیمه صندوق ضمانت صادرات ایران بابت صدور بیمه نامه‌ها و ضمانت‌نامه‌های صادراتی و اعتباری موردنیاز صادرکنندگان (بند ب)
۱۲. اعطای کمک به توسعه زیرساخت‌های تجاری (بند ج)
۱۳. اشاره به اجزای توسعه زیرساخت‌های تجاری (شامل: ۱- پوشش بخشی از هزینه‌های حمل و نقل، ۲- ایجاد رویه‌هایی با هدف کاهش هزینه حمل‌ونقل، ۳- کمک به تجهیز ناوگان حمل و نقل

- هوایی، ۴- کمک به تجهیز ناوگان حمل و نقل زمینی، ۵- کمک به تجهیز ناوگان حمل و نقل دریایی،
- ۶- ایجاد سفرهای منظم دریایی، ۷- ایجاد سفرهای منظم هوایی و ۸- ... (بند ج)
۱۴. تشخیص موارد فوق با سازمان توسعه تجارت ایران (بند ج)
۱۵. ایجاد پایانه‌های صادراتی (مطابق دستورالعمل تأسیس و ایجاد پایانه‌های صادراتی) (بند ج)
۱۶. حمایت از صادرات مجدد (بند ج)
۱۷. موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از توسعه و ایجاد پایانه‌های صادراتی به پیوست شماره ۱۱ (تبصره ۱)
۱۸. موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از صادرات مجدد به پیوست شماره ۱۲ (تبصره ۲)
۱۹. اعطای کمک به شبکه‌های کسب‌وکار صادراتی (بند د)
۲۰. اشاره به اجزای شبکه‌های کسب‌وکار صادراتی (شامل: ۱- توسعه و توانمندسازی تشکل‌ها، ۲- حمایت از صندوق غیردولتی توسعه صادرات، ۳- کمک به تشکل‌ها برای اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های مرتبط با وظایف فراکسیون صادرات، ۴- حمایت از شرکت‌های مدیریت صادرات، ۵- حمایت از کنسرسیوم‌های صادراتی، ۶- حمایت از خوشه‌های صادرات‌گرا) (بند د)
۲۱. موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از تشکل‌های صادراتی به پیوست شماره ۱۳ (تبصره ۱)
۲۲. موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از توسعه خوشه‌های صادرات‌گرا به پیوست شماره ۱۴ (تبصره ۲)
۲۳. اعطای کمک برای آموزش، اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی (بند هـ)
۲۴. اشاره به اجزای آموزش، اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی (شامل: ۱- برگزاری گردهمایی‌های تجاری و فرهنگ‌سازی صادرات، ۲- برگزاری سمینارهای تجاری و فرهنگ‌سازی صادرات، ۳- برگزاری دوره‌های آموزشی تجاری و فرهنگ‌سازی صادرات، ۴- برگزاری کارگاه‌های تخصصی تجاری و فرهنگ‌سازی صادرات، ۵- انجام طرح‌های تحقیقاتی و پژوهشی) (بند هـ)
۲۵. اعطای کمک برای توسعه بسته‌بندی صادراتی (بند و)
۲۶. اشاره به اجزای توسعه بسته‌بندی صادراتی (شامل: ۱- توسعه، فرهنگ‌سازی و حمایت از بسته‌بندی کالاهای اولویت‌دار صادراتی، ۲- ارائه مشوق‌های صادراتی، ۳- کمک به اجرای طرح‌ها و پروژه‌های تخصصی بسته‌بندی، ۴- ارائه خدمات مشاوره‌ای و آموزشی در کلینیک بسته‌بندی، ۵- شرکت در نمایشگاه‌ها، سمینارها و کنفرانس‌های بین‌المللی) (بند و)

۲۷. موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از بسته‌بندی صادراتی به پیوست شماره ۱۵ (تبصره ۱)

۲۸. اعطای کمک برای توسعه صادرات استانی و سایر طرح‌های توسعه تجارت خارجی کشور (بند

ز)

۲۹. اشاره به اجزای توسعه صادرات استانی و سایر طرح‌های توسعه تجارت خارجی کشور (شامل:

۱- حمایت از طرح‌ها و پروژه‌های استانی با اولویت مصوبات سفرهای هیأت دولت، ۲- اجرای

برنامه راهبردی توسعه صادرات استان‌ها، ۳- اجرای طرح هدایت صادرات از استان‌ها و ...) (بند

ز)

۴-۱. شرایط عمومی

احکام مندرج در ماده ۱۴

ماده ۱۴ این آئین‌نامه به چگونگی حضور تشکل‌ها در پذیرش، بررسی و محاسبه کمک‌های صادراتی اشاره دارد و با ارائه یک تبصره به احکامی به شرح زیر می‌پردازد:

۱. پذیرش، بررسی و محاسبه پرونده‌های موضوع پرداخت کمک‌های صادراتی توسط اتاق‌های

بازرگانی و صنایع و معادن، اتاق تعاون مرکزی، اتحادیه‌ها و تشکل‌های ذیربط در صورت

تفویض اختیار از سوی سازمان توسعه تجارت (ماده ۱۴)

۲. تعیین بازه زمانی معتبر جهت پذیرش و محاسبه پرونده‌های مربوط به کمک‌های صادراتی

توسط سازمان توسعه تجارت (تبصره)

احکام مندرج در ماده ۱۵

ماده ۱۵ این آئین‌نامه به موضوع مطالبات معوق صادرکنندگان اشاره دارد و با ارائه یک تبصره به احکامی به شرح زیر می‌پردازد:

۱. امکان وصول مطالبات معوق سال‌های قبل به شرط ارائه مدارک در زمان مقرر از محل منابع

این دستورالعمل از محل اعتبارات استان‌ها (ماده ۱۵)

۲. مشروط بودن تعهدات سال جاری به ارائه مدارک در زمان مقرر در این دستورالعمل (ماده ۱۵)

۳. همزمانی پرداخت معوقه‌های جوایز و مشوق‌های صادراتی کالاهای صادره سال‌های قبل از

۱۳۸۹ (تبصره)

احکام مندرج در ماده ۱۶

ماده ۱۶ این آئین‌نامه به موضوع تخلفات از این آئین‌نامه اشاره دارد و با ارائه یک تبصره به احکامی به

شرح زیر می‌پردازد:

تدوین و ابلاغ دستورالعمل رسیدگی به تخلفات کلیه افراد حقیقی و حقوقی دریافت‌کننده جوایز و مشوق ها توسط سازمان توسعه تجارت (ماده ۱۶)

تشکیل کارگروهی جهت بررسی و تعیین تکلیف تخلفات (ماده ۱۶)

محرومیت حداکثر پنج‌ساله متخلفان از جوایز و مشوق‌های صادراتی و عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان به تشخیص کارگروه مذکور در صورت اثبات و تأیید موارد تخلف (تبصره)

احکام مندرج در ماده ۱۷

ماده ۱۷ این آئین‌نامه به موضوع تهیه آیین‌نامه‌های اجرایی این دستورالعمل اشاره دارد و به ارائه حکمی به شرح زیر می‌پردازد:

تهیه و ابلاغ آیین‌نامه‌های اجرایی این دستورالعمل حسب نیاز حداکثر ظرف ۲ ماه (ماده ۱۷)

احکام مندرج در ماده ۱۸

ماده ۱۸ این آئین‌نامه به موضوع تهیه گزارش عملکرد این تصویب‌نامه توسط سازمان‌های بازرگانی و تشکل‌ها و انعکاس آن به سازمان توسعه تجارت اشاره دارد و به ارائه احکامی به شرح زیر می‌پردازد: تهیه گزارش عملکرد سه ماهه این تصویب‌نامه توسط سازمان‌های بازرگانی استان‌ها و تشکل‌ها و انعکاس آن به سازمان توسعه تجارت (ماده ۱۸)

تهیه گزارش عملکرد ۶ ماهه از تحلیل تأثیر این تصویب‌نامه بر صادرات و انعکاس آن به سازمان توسعه تجارت (ماده ۱۸)

احکام مندرج در ماده ۱۹

ماده ۱۹ این آئین‌نامه به موضوع تشکیل کمیته‌های مشورتی اشاره دارد و به ارائه حکمی به شرح زیر می‌پردازد:

اختیار به سازمان توسعه تجارت برای تشکیل کمیته‌های مشورتی حسب نیاز برای اخذ نظر از نمایندگان وزارتخانه‌ها و سازمان‌های تخصصی (ماده ۱۹)

۲. احصای مزایای مفاد آیین‌نامه

مزایای ماده ۱

۱. تهیه ملاک‌هایی مشخص در قالب «جدول ضریب حمایتی متناسب با ارزش افزوده، شرایط بازار، برند

و سطح فناوری» برای تعیین درصد جوایز صادراتی می‌تواند به شفاف‌سازی چگونگی محاسبه این

جوایز کمک‌کرده و بازار کالاهای صادراتی به سمت‌وسوی ارزش‌افزوده بیشتر، نام و نشان تجاری مشخص و سطح تکنولوژی بالاتر سوق دهد.

۲. یکی از راهکارهای جلوگیری از فساد و بروز همپوشانی در اعطای جوایز به منظور اعطای جایزه مضاعف به یک محموله صادراتی مشخص، زمان‌بندی دقیق انجام فعل صادرات با اعطای جوایز صادراتی است، این اقدام می‌تواند به وسیله قید پیش‌بینی شده در این ماده مبنی بر «تعلق جوایز هر سال به صادرات همان سال» صورت‌پذیرد.

۳. توجه به نهادهای موجود در خصوص تعیین قیمت کالاهای صادراتی از جمله «کمیته دایمی نرخ‌گذاری کالاهای صادراتی» که دبیرخانه آن براساس مصوبه^۱ هیات وزیران، با عضویت رییس کل سازمان توسعه تجارت ایران و یکی از معاونان وزارتخانه‌های ذی‌ربط از سال ۱۳۷۴ تشکیل شده است از مزایای این ماده است. این کمیته به اقداماتی مانند پذیرش پرونده‌های متقاضیان و درخواست‌های ارسالی از دفتر صادرات گمرک ایران، مطرح آن در جلسات کمیته، بررسی و اعلام نظر کارشناسی در مورد قیمت پایه کالاهای صادراتی براساس تقاضای تعیین قیمت پایه کالاهای صادراتی از طریق ایجاد پرونده برای صادرکنندگان، تشکیل جلسات و بحث و بررسی پیرامون مشکلات صادرکنندگان در خصوص قیمت پایه کالاهای صادراتی، ابلاغ مصوبات به وزارتخانه‌های ذی‌ربط جهت تسهیل امور تشریفات گمرکی، ایجاد وحدت رویه در صادرات، تهیه راهنمای جامع برای گمرکات، وزارتخانه‌ها، صادرکنندگان و کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که به امر صادرات اشتغال دارند و ... می‌پردازد.

مزایای ماده ۲

۱. یکی از قیود مثبتی که در این ماده موردنظر قرار گرفته است، «تعیین حوزه شمول حمایت‌های مستقیم به اشخاص حقیقی و حقوقی ۱۰۰ درصد خصوصی یا تعاونی» است، این امر موجب استثنا کردن شرکت‌های شبه دولتی است که با توجه به سهم مؤثر دولت در سهام آنها عملاً به صورت دولتی اداره می‌شوند ولی به دلیل سهم دولتی کمتر از ۵۱ درصد و با توجه به مفاد ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور^۲ به اسم خصوصی فعالیت می‌کنند.

۲. با توجه به امکان بروز ابهاماتی در تعاریف یادشده در این ماده، «تعریف اشخاص حقوقی ۱۰۰

^۱ - مصوبه شماره ۱۲۷۲۱/ت/۱۶۱۵۱ هـ مورخ ۱۳۷۴/۱۱/۸ هیات وزیران با عنوان تشکیل کمیته دایمی نرخ‌گذاری کالاهای صادراتی در

محل مرکز توسعه صادرات ایران

^۲ - قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۶۶/۶/۱۰ شورای نگهبان

درصد خصوصی یا تعاونی» از احکام مثبت مندرج در این ماده محسوب می شود.

مزایای ماده ۳

۱. این ماده حاوی نکات مثبتی در راستای شفاف‌شدن مراحل اعطای جایزه است برای مثال «تعیین مراحل اقدامات و تحویل مدارکی برای دریافت جایزه صادراتی» تکلیف صادرکنندگان برای مراحل پیش‌رو را روشن و فضای کسب‌وکار را شفاف می‌کند.
۲. اشاره به حکم «ثبت‌نام اولیه و تکمیل فرم از طریق سیستم مکانیزه» نیز از طریق اشاعه تجارت الکترونیک می‌تواند در تسریع امور، شفاف‌شدن مراحل و جلوگیری از تخلفات اداری مثرتر باشد.
۳. یکی دیگر از راهکارهای توسعه نام و نشان تجاری و استفاده از بارکدهای هماهنگ در شناسایی کالاهای صادراتی استفاده از سیستم‌های مکانیزه است که «لزوم ارائه شناسه کالا یا خدمات (ایران کد)» می‌تواند گامی مؤثر در این خصوص محسوب شود.
۴. به منظور پرهیز از اقتصاد غیررسمی و لزوم نظارت بر عملکرد صادراتی کشور اشاره به قید «ضرورت اظهار کالای صادراتی در یکی از گمرکات رسمی» اقدامی مثبت ارزیابی می‌شود.

مزایای ماده ۵

۱. یکی از قیود مثبتی که در این ماده به آن اشاره شده است، «عدم شمول جایزه صادراتی به پروژه‌های اجرا شده از محل منابع کمک‌های توسعه‌ای یا بلاعوض دولتی، طرح‌های تأمین مالی شده از محل بانک‌های داخلی در قالب اعتبار خریدار» است این اقدام موجب می‌شود که جایزه صادراتی در جای خود یعنی در حمایت از فعالان بخش خصوصی استفاده شود.

مزایای ماده ۶

۱. یکی از اقدامات اساسی برای اصلاح فضای کسب‌وکار و کاهش زمان موردنیاز برای انجام مراحل اداری هر اقدامی شفاف‌شدن مراحل و روند اداری مربوط به آن است. بنابراین «تعیین مراحل اقدامات و تحویل مدارکی برای دریافت جایزه صادراتی» که در این ماده به آن اشاره شده است از مزایای اینماده محسوب می‌شود. هرچند که قید مندرج در تبصره یعنی اختیار برای اخذ دیگر مدارک و مستندات حسب مورد نیاز کارگروه مجدداً فضا را غیرشفاف می‌کند.
۲. یکی دیگر از مزایای این ماده توجه به نقش انجمن‌های تخصصی است. اشاره به قید «لزوم ارایه صورت‌وضعیت‌ها و یا صورتحساب‌ها با تأیید انجمن صادرکنندگان» از این قبیل موارد است که

می‌تواند ضمن ایجاد نگاه تخصصی به موارد یادشده به تبیین بیشتر جایگاه انجمن‌های تخصصی کمک کند.

مزایای ماده ۱۱

۱. همانطور که قبلاً نیز اشاره شد جایگاه و شأن پرداخت جوایز صادراتی حمایت از صادرات توسط بخش خصوصی است و اگر نه دیگر بخش‌هایی که از مزایای دولتی استفاده می‌کنند هدف این جوایز محسوب نمی‌شوند و لازم است از شمول این جوایز و کمک‌ها مستثنی شوند. یکی از مهمترین این بخش‌ها **نهادهای عمومی غیردولتی** هستند که حجم بالایی نیز در اقتصاد کشور دارند. بنابراین اشاره به قید «عدم شمول جوایز بند (ب) به شرکت‌ها و مؤسسات وابسته به نهادها و مؤسسات موضوع ماده ۵ قانون محاسبات عمومی کشور (نهادهای عمومی غیردولتی)» نشان دهنده توجه کافی به این مقوله است.

مزایای ماده ۱۴

۱. همانطور که اشاره شد در برخی از مواد این آئین‌نامه به نقش و جایگاه تشکل‌ها توجه ویژه شده که این امر می‌تواند گامی مثبت تلقی شود یکی از این موارد اشاره به حکم «پذیرش، بررسی و محاسبه پرونده‌های موضوع پرداخت کمک‌های صادراتی توسط اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن، اتاق تعاون مرکزی، اتحادیه‌ها و تشکل‌های زیربند در صورت تفویض اختیار از سوی سازمان توسعه تجارت» و گذاری این امور به تشکل‌ها در صورت اعتماد بخش دولتی به تشکل‌ها می‌تواند گامی مثبت قلمداد می‌شود.

مزایای ماده ۱۸

۱. یکی از اصل‌ترین راه‌های جلوگیری از بروز چالش به واسطه قوانین و مقررات زاید، نظارت بر عملکرد آنها و مقررات زدایی و اصلاح قواعد زاید است. این هدف تنها با نظارت مستمر بر عملکرد مقررات و بررسی شاخص‌های اثربخشی آن میسر است. به همین دلیل در این آئین‌نامه به قیود مختلفی مانند «تهیه گزارش عملکرد سه ماهه این تصویب‌نامه توسط سازمان‌های بازرگانی استان‌ها و تشکل‌ها و انعکاس آن به سازمان توسعه تجارت» و «تهیه گزارش عملکرد ۶ ماهه از تحلیل تأثیر این تصویب‌نامه بر صادرات و انعکاس آن به سازمان توسعه تجارت» اشاره شده است. نظارت بر عملکرد و اصلاح این آئین‌نامه و پیگیری شاخص‌های اثربخشی، ضمن تقویت این آئین‌نامه می‌تواند در تحقق اهداف صادراتی کشور مثمرتر باشد.

۳. بررسی ابهام‌ها و نواقص مفاد آیین‌نامه

ابهام‌های موجود در مقدمه

۱. یکی از قیودی که در مقدمه این آیین‌نامه ذکر شده است و به نوعی به بیان محل تأمین اعتبار جوائز و کمک‌های این ماده اشاره می‌کند قید «از محل اعتبارات مصوب و یا سهام تخصیص داده‌شده به سازمان توسعه تجارت» است. اولین ابهام در این خصوص آن است که آیا این جوائز قرار است به صورت سهام داده شود.
۲. در سالهای ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ با توجه به محدودیت‌های تأمین یارانه‌های صادراتی در بودجه سالیانه و نیز تأخیر فراوان در پرداخت به‌روز جوایز صادراتی، طرح واگذاری سهام شرکت‌های اصل ۴۴ به صادرکنندگان به‌جای پرداخت نقدی مطرح و اجرا شد که مخالفت‌هایی را در پی داشت.^۱
۳. به طور کلی پرداخت سهام به‌جای پرداخت نقدی جوایز صادراتی، صادرکنندگان را با مسائلی همچون دادو ستد در بازار بورس و تحمل ریسک ناشی از نوسانات قیمت بازار درگیر می‌کند. علاوه بر این هجوم صادرکنندگان برای فروش سهام و تأمین نقدینگی موردنیاز، باعث کاهش شدید قیمت سهام و بحران در بازار بورس می‌شود.
۴. بنابراین اگر منظور از قید اشاره شده در این ماده پرداخت سهام به صادرکنندگان به جای جایزه نقدی است، می‌تواند عواقب منفی در پی داشته باشد و لازم است معایب آن مورد بررسی قرار گیرد.

ابهام‌های ماده ۱

۱. قبل از ورود به نقد این ماده شایان ذکر است که موضوع حمایت از صادرات با استفاده از ابزارهایی مانند کمک یا پرداخت جوایز صادراتی در ایران موضوعی جدید محسوب نمی‌شود و سابقه آن به بیش از یک قرن پیش برمی‌گردد. فرمان مظفرالدین‌شاه در سال ۱۲۸۱ شمسی به منظور معافیت برخی کالاها از عوارض مندرج در عهدنامه ترکمنچای و معافیت‌های صادراتی مندرج در ماده ۱ قانون تشویق صادرات و تولید مصوب ۱۳۳۲ و جایزه صادراتی نقدی مصوب سال ۱۳۴۳ به واسطه قانون کمک به توسعه صدور بعضی از اقلام صادراتی و بند هـ تبصره ۱۹ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ را می‌توان به عنوان پیشینه قانونی مورد اشاره در خصوص حمایت‌های

^۱ - نامه مورخ ۱۳۸۶/۱۰/۶ کنفدراسیون صادرات ایران با شماره ۳۵۷-۸۶ در خصوص واگذاری سهام به جای جایزه نقدی

صادراتی بیان کرد.^۱

۲. در این ماده به قید «۲ درصد به عنوان سقف جوایز» اشاره شده ولی مشخص نیست که دو درصد چه چیزی به عنوان جایزه پرداخت می‌شود. آیا منظور ۲ درصد ارزش صادرات است و یا دو درصد ارزش افزوده است؟

۳. در آیین‌نامه اجرایی بند ه تبصره ۱۹ قانون بودجه سال ۱۳۸۱^۲ و مقررات پس از آن، سقف جوایز قابل اعطا ۳ درصد بود که حکم ارائه شده در این ماده یعنی «کاهش سقف جوایز از ۳ درصد به ۲ درصد» می‌تواند تأثیر منفی بر روند اعطای جوایز صادراتی داشته باشد.

۴. یکی از ابهامات موجود در این ماده «مبنای قراردادن قیمت درج‌شده در پروانه صادراتی در مواردی که این قیمت کمتر از قیمت پایه صادراتی باشد» است این حکم عاملی برای بیش‌اظهاری صادرات می‌شود تا احتمال اینکه قیمت درج‌شده در پروانه صادراتی از قیمت پایه صادراتی کمتر باشد از بین برود. در ضمن چرا هر جا قیمت تعیین شده به نفع صادرکننده نیست ملاک تغییر یابد. اگر قیمت تعیین شده توسط کمیته دایمی قیمت گذاری کالاهای صادراتی معتبر است باید به عنوان ملاک ثابت در نظر گرفته شود تا ملاک عمل برای صادرات با وحدت رویه همراه باشد و این اقدام به ضرر افرادی که قیمت کمتری اظهار کرده‌اند، نشود.

۵. یکی از ابهامات اصلی این آئین‌نامه موکول کردن برخی مقررات به پیوست‌ها و دستورالعمل‌های نامشخصی است که در ضمن این آئین‌نامه ارائه نشده‌اند. برای مثال قید «حمایت ویژه از صادرات کالا و خدمات با فناوری بالا در پیوستی جداگانه» در صورتی که ابعاد و اهداف و مختصات این پیوست ارائه نشده است منجر به عدم شفافیت مخاطبان و سردرگمی تصمیم‌گیران در این خصوص می‌شود.

۶. اشاره به احکامی مانند «اعطای یک درصد جایزه بیشتر به صادرکنندگان صاحب برند معتبر صادراتی طبق فهرست اعلامی از سوی سازمان توسعه تجارت» هرچند با هدف ترویج ایجاد برندهای معتبر بوده و امری مطلوب تلقی می‌شود ولی در صورت عدم ارائه مقتضیات شناسایی برند معتبر صادراتی می‌تواند موجب اعمال سلیقه و ایجاد رانت برای عده‌ای محدود شود. ضمن اینکه این

^۱ - محمد، علمی، جوایز و کمک‌های صادراتی دولت، نشر قانون، آذرماه ۱۳۸۴ و مهرداد، پارسامنش، ارزیابی شیوه‌های پرداخت یارانه صادراتی در ایران و اثرات لغو آن، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۵.

^۲ - آیین‌نامه اجرایی بند «ه» تبصره (۱۹) قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور، شماره ۵۵۱۴۰ ت ۲۶۴۴۱ هـ مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۹ هیأت وزیران، مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۲

اقدام به معنای کمک بیشتر به بنگاه‌های بزرگ و حمایت منفی از صادرات خرد و بنگاه‌های کوچک و متوسط است که از برندهای معتبر صادراتی بی‌بهره‌اند.

۷. احکامی دیگر مانند «اعطای یک درصد جایزه بیشتر به صادرکنندگان به بازارهای اولویت‌دار طبق فهرست اعلامی از سوی سازمان توسعه تجارت» نیز می‌تواند موجب ایجاد رانت برای صادرکنندگان خاص به برخی کشورها و افزایش تمرکز صادرات در بازارهای خاص شود. روندی که در طول چند سال گذشته با افزایش این تمرکز نیز همراه بوده و روند حاکم بر طرف‌های صادراتی در سال‌های اخیر از سه کشور امارات، آلمان و آذربایجان به ۳ کشور عراق، چین و امارات تغییر یافته و علاوه بر آن صادرات به این سه کشور ۴۸/۵ درصد ارزش و ۶۱/۵ درصد وزن صادرات کشور را تشکیل می‌دهد.^۱ این آمار نشان‌دهنده تمرکز بالای صادرات به چند کشور خاص و آسیب‌پذیری کشور از این منظر در موارد بروز اختلافات دوجانبه با کشورهای طرف تجاری است. در ضمن چنین جهت‌دهی‌هایی به بازار منجر به حمایت منفی از برخی کالاهای خاص صادراتی به بازارهای غیرهدف شده و صادرات به آن کشورها را با عدم مزیت نسبی مواجه می‌سازد.

۸. در قیدی دیگر در این ماده به «بلامانع بودن افزایش ضرایب تا ۳ درصد، در موارد استثناء به تشخیص سازمان توسعه تجارت» اشاره شده است، ارائه چنین احکام بدون اشاره به ملاک‌های استثناء و مشخص نبودن مصادیق موجب سلیقه‌ای شدن تشخیص و ایجاد رانت برای برخی افراد خاص می‌شود.

۹. در حکمی دیگر در این ماده «سقف ۴ درصدی برای جمع جوایز صادراتی قابل پرداخت این ماده» تعیین شده است. این امر موجب می‌شود که برای برخی کالاهایی که مورد نظر سازمان توسعه تجارت است جایزه ۴ درصدی و برای برخی دیگر جایزه ۲ درصدی تعلق گیرد، این اختلاف فاحش ۲ تا ۴ درصدی جوایز موجب ایجاد رانت و اعمال نظر در چگونگی تعیین جوایز شده و مخالفت‌هایی را در پی خواهد داشت.

ابهام‌های ماده ۲

۱. این ماده به احکام مثبت متعددی اشاره دارد و قصد دارد اعطای جوایز را به صورت هدفمند به

^۱ - تازی، فتح‌ا... و سعید غلامی باغی، مقاله «تهدیدها و فرصت‌های صادرات ایران به چین»، همایش صادرات به چین (اتاق بازرگانی و صنایع ایران و چین)، آذر ۱۳۸۸

سمت شرکت‌های صدرصد خصوصی و تعاونی سوق دهد ولی در این ماده تعیین «مرجع مالکیت سرمایه یا سهام شرکت‌ها در موارد ابهام با سازمان توسعه تجارت و در صورت لزوم با همکاری وزارت اقتصاد» سپرده شده است، شایان توجه است که وزارت بازرگانی مرجع مناسبی برای بررسی این موضوع نیست. تشخیص این موضوع در صلاحیت و حیطه وظایف سازمان خصوصی‌سازی و وزارت اقتصاد است. زیرا مطابق ماده ۱۲۷ قانون محاسبات عمومی کشور^۱ وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و شرکتهای دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی مکلفند کلیه اطلاعات مالی مورد درخواست وزارت امور اقتصادی و دارایی را که در اجرای این قانون برای انجام وظایف خود لازم بدانند مستقیماً در اختیار وزارتخانه مذکور قرار دهند، که نشان‌دهنده ارتباط حکم ماده با وظایف وزارت امور اقتصادی و دارایی است. البته در این آئین‌نامه تلاش شده تمام امور در وزارت بازرگانی متمرکز شود که لازم است در کنار این دیدگاه به وظایف تخصصی وزارتخانه‌ها توجه شود.

ابهام‌های ماده ۳

۱. این ماده تلاش دارد که مدارک و مراحل موردنیاز برای اعطای جوایز را شفاف کند. در این خصوص لازم است به چند اصل مانند کم‌کردن تعداد اسناد، تعداد مراجع تأییدکننده، تعداد مراحل موردنیاز و کاهش هزینه مورد نیاز توجه کرد. در این راستا استفاده از ابزارهایی مانند گیشه واحد^۲ ضروری است. برای مثال در یکی از احکام به «ارائه اصل پروانه‌های صادراتی تأییدشده توسط گمرک و مههور به مهر خروج گمرک مرزی» اشاره شده است. شایان ذکر است که پروانه صادراتی توسط خود دولت (گمرک در زیرمجموعه وزارت اقتصاد) صادر می‌شود چه کسی بهتر از خود دولت به اسنادی که خود صادر می‌کند دسترسی دارد و آیا لازم است اصل مدرکی که خود دولت صادر کرده تأیید شود و به بخش دیگری در خود دولت (وزارت بازرگانی) ارائه شود. در این موارد وزارت بازرگانی می‌تواند تصویر را به صورت الکترونیک و یا حتی کد پروانه را از صاحب کالا اخذ و در صورت نیاز از طریق دولت الکترونیک و با استفاده از شبکه از گمرک استعلام بگیرد. بنابراین نه نیازی به اصل مدارک است و نه نیاز است صاحب کالا این کار را بکند. مزایای استفاده از دولت الکترونیک همین موارد است که در صورت اعمال می‌تواند به اصلاح

^۱ - قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۶۶/۶/۱۰ شورای نگهبان

^۲ - Single Window

فضای کسب و کار نیز کمک کند.

۲. یکی دیگر از قیود اشاره شده در این ماده «لزوم عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان مطابق آئین نامه عضویت در پیوست شماره ۲» است. الزام به موضوعی که هنوز ماهیت آن مشخص نیست، الزام به امری است که اجزای آن تعیین و مشخص نیست. موکول کردن صادرکنندگان به امری نامعلوم مسلماً از شفافیت احکام می‌کاهد.

۳. یکی دیگر از قیود بیان شده در این ماده «لزوم ارائه شناسه کالا یا خدمات (ایران کد) که نحوه اجرایی شدن به شرح ذیل می‌باشد» است. شایان توجه است که اصل ابهام‌های مطرح شده در خصوص ایران کد در مورد نحوه اجرا شدن آن است که در این آئین نامه توضیح آن به شرح ذیل حواله داده شده است ولی در ادامه ماده هیچ توضیحی در این خصوص داده نشده و تبصره‌های بعدی به موضوعات دیگر اختصاص داده شده است. بنابراین معلوم نیست منظور از «ذیل» کجای آئین نامه است.

۴. در این ماده به حکم «مقبول بودن عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان به جای کارت بازرگانی برای افراد فاقد کارت بازرگانی» اشاره شده است در این بخش باید معلوم شود که آیا برای دارندگان کارت بازرگانی عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان لازم است. اگر این الزام وجود دارد بهتر است مکانیزم خودکاری برای ثبت این افراد در سیستم مذکور اعمال شود و هزینه و مراحل مضاعفی به ایشان تحمیل نشود.

ابهام‌های ماده ۴

۱. در این ماده به این حکم اشاره شده که «نرخ پایه دلار برای محاسبه جایزه صادراتی ۹۵۰۰ ریال است. نرخ تبدیل سایر ارزها متوسط نرخ میانگین اعلام شده از سوی بانک مرکزی در سال ۱۳۸۸ است». در این خصوص باید گفت که این نرخ طی بودجه‌های سنواتی تعیین می‌شود و برای سال ۱۳۸۹ هر دلار به مبلغ ۹۸۵۰ ریال تصویب شده است.

ابهام‌های ماده ۵

۱. در این ماده به «کارگروه مندرج در آئین نامه اجرایی حمایت‌های دولت از صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی به عنوان مرجع تأییدکننده جوایز اعطا شده» اشاره دارد. شایان توجه است که باید در بیان این امر به صورت مشخص به کمیته ماده ۱۹ آئین نامه اجرایی حمایت‌های دولت از صادرکنندگان

خدمات فنی و مهندسی^۱ مصوب سال ۱۳۸۲ اشاره کرد تا مشخص شود منظور، کدام کارگروه و در کدام آئین‌نامه است.

۲. در این ماده به «ضریب ۴ درصدی برای کارکرد کمتر از ۱۰ میلیون دلار و کاهش ضریب به ۳، ۲ و ۱ درصد برای بالاتر از آن تا ۱۰۰ میلیون دلار و بالاتر» اشاره کرده است. در این بخش یک تضاد میان اعطای جایزه صادراتی کالا با جایزه صادراتی خدمات وجود دارد. در صادرات کالا هرچه بنگاه بزرگتر و رسمی‌تر بود و با برندهای معتبر به صادرات می‌پرداخت، ضریب اعطای جایزه صادراتی افزایش می‌یافت ولی در صادرات خدمات با افزایش حجم صادرات ضریب کاهش می‌یابد که این امر با حکم قبلی در تعارض است. همچنین این اقدام به شکسته شدن پروژه‌های بزرگ تا سطح ۱۰ میلیون دلاری می‌انجامد تا صادرکنندگان بتوانند از جوایز بیشتری برخوردار شوند.

۳. یکی دیگر از احکام این ماده «اعطای ۳ درصد علاوه بر ۴ درصد به میزان سهم مصالح، تجهیزات، ماشین‌آلات ساخت داخل (تبصره ۱) ضریب ۳ درصدی برای استفاده از بیش از ۷۰ درصد تجهیزات داخلی و کاهش ضریب تا ۰/۲۵ درصد برای میزان ۵ تا ۱۰ درصد استفاده از تجهیزات داخلی» است. در این ماده مشخص نشده احصا این سهم‌ها با چه مرجعی است؟ مرجع تأیید کننده ساخت داخل بودن مصالح، تجهیزات، ماشین‌آلات کیست؟ اگر بر اساس ماده ۶ این اطلاعات بخواید توسط وزارت بازرگانی تأیید شود، نتایج مثبتی نخواهد داشت. مسلماً با توجه به اینکه این اعداد و ارقام به صورت مستقیم با اعطای جواز در ارتباط است انگیزه برای عددسازی در این قسمت بسیار بالا است و اگر شیوه و ملاک‌های تشخیص به درستی مشخص نشود می‌تواند موجب ایجاد رانت در تشخیص سهم‌ها و اعطای امتیازات خاص به برخی صادرکنندگان شود.

۴. حکم مشابه دیگر «اعطای ۳ درصد علاوه بر ۴ درصد به میزان سهم نیروی انسانی شاغل در پروژه‌ها و ضریب ۳ درصدی برای استفاده از بیش از ۷۰ نفر نیروی انسانی و کاهش ضریب تا ۰/۲۵ درصد برای میزان ۵ تا ۱۰ نفر نیروی انسانی است». در این حکم مشخص نیست که منظور نیروی کار داخلی است و یا نیروی کار خارجی را نیز شامل می‌شود. در این تقسیم‌بندی کاربر یا سرمایه‌بر بودن پروژه‌ها در امتیازبندی جوائز تأثیرگذار است؟ به همین دلیل انگیزه برای سرمایه‌گذاری در

۱ - آئین‌نامه اجرایی حمایت‌های دولت از صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی، مصوب ۱۳۸۲.۱۰.۲۳ هیأت وزیران با شماره

پروژه‌های سرمایه‌بر کم می‌شود و همین امر می‌تواند موجب انگیزه برای افزایش نیروی کار و کاهش کارایی و بهره‌وری به واسطه انحراف از حد بهینه نیروی انسانی شود. احصا میزان اشتغال و مرجع تأیید کننده آن نیز از اهمیت بالایی برخوردار است و مسلماً این مسئله در حیطه وظایف وزارت بازرگانی نخواهد بود و در صورت انحراف در تشخیص صحیح موجب ایجاد رانت در اعطای جوایز خواهد شد.

۵. در این ماده به قید «مستثنی شدن کالاهایی که دارای ضریب حمایتی صفر هستند از جدول شماره ۱» اشاره شده است. اولاً که موضوع این ماده صادرات خدمات است نه کالا، بنابراین جای این تبصره در این ماده نیست. ثانیاً لازم است مرجع تعیین ضریب صفر و اینکه این کالاها با چه سازوکاری تعیین و شامل چه کالاهایی هستند نیز مشخص شود.

۶. از دیگر احکام این ماده «تعیین سقف ارزشی ماشین‌آلات خروج موقت براساس نرخ استهلاک و مدت استفاده وقف قوانین جاری کشور» است. در این حکم مشخص نشده که این ارزشگذاری در ابتدای پروژه مشخص می‌شود و یا انتهای پروژه، یا اینکه متوسط دوره مدنظر خواهد بود. اگر انتها پروژه موردنظر قرارگیرد، انگیزه برای پروژه‌های بلندمدت کم می‌شود و پروژه‌های به صورت کوچک‌تر تعریف می‌شوند. همچنین مشخص نشده که منظور از قوانین جاری کشور، کدام قوانین است. لذا اگر این احکام قانون خاص دارد، اشاره مجدد به آنها در این بخش ضرورتی ندارد.

۷. در این ماده به قیودی مانند «اعطای ۵ درصد ارزش صورت وضعیت‌ها به عنوان جایزه به شرکت‌های مهندسی مشاور» و «اعطای ۲ درصد اضافه دیگر به عنوان جایزه به شرکت‌های مهندسی مشاور در صورت انعقاد قرارداد پیمانکاری و یا تدارک پروژه و یا تأمین کالا» اشاره دارد. شایان توجه است که اعطای جایزه باید به سمت اقدامات عملی و عینی که آثار خارجی دارند سوق داده شوند و اگر نه متخصصین به جای ورود به کار عملی به سمت اقدامات مشاوره‌ای حرکت خواهند کرد.

۸. یکی دیگر از ابهامات این ماده استفاده از عباراتی مانند «نظایر آن» در حکم «اعطای سقف ۷ درصدی به صادرکنندگان مناقصات بین‌المللی توسط مؤسسات و نهادهایی مانند بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی و نظایر آن» است این حکم می‌تواند به صورت سلیقه‌ای گسترش یابد و لازم است، مصادیق این نظایر و یا ملاک انتخاب مشخصی برای آنها مشخص شود.

ابهام‌های ماده ۶

۱. حکم بیان شده در این ماده به شرح «لزوم ارایه مدارک مؤید تبصره یک و شش ماده ۵ شامل فهرست

کارکنان، تأییدیه کارفرما و ویزا، فهرست سهامداران، روزنامه رسمی» بیانگر آن است که مرجع تأیید این احکام و مدارک وزارت بازرگانی است در صورتی که صلاحیت عمده این اقدامات با مراجع ذیربط دیگری است و ارتباطی با شرح وظایف سازمان توسعه تجارت یا وزارت بازرگانی ندارد.

۲. «لزوم عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی» نیز الزام به موضوعی که هنوز ماهیت آن مشخص نیست و به معنای موکول کردن صادرکننده به امری نامعلوم است که هنوز مقتضیات آن مشخص نیست.

۳. تعیین مراحل اقدامات و تحویل مدارکی برای دریافت جایزه صادراتی یکی از نکات مثبت این آئین‌نامه قلمداد می‌شود ولی قید مندرج در تبصره یعنی «دیگر مدارک و مستندات حسب مورد نیاز کارگروه» مجدداً فضا را غیرشفاف می‌کند و امکان دارد وزارت بازرگانی صادرکننده را به ارائه هر مدرک دیگری به جز موارد ذکر شده در آئین‌نامه مکلف کند.

ابهام‌های ماده ۷

۱. اصلی‌ترین حکم این ماده «اعطای جایزه صادراتی ۱۰، ۵۰، ۱۰۰، ۱۲۰ و ۱۵۰ دلاری برای انواع توریسم» است این ماده قصد دارد به جهت‌دهی به توریسم بپردازد که در صورت عدم نگاه کامل و جامع می‌تواند منجر به ایجاد انحراف و مزیت برای بخشهایی خاص و کم توجهی به برخی بخش‌ها شود برای مثال ترتیب جوایز اعطایی نشان‌دهنده کم توجهی به توریسم زیارتی که یکی از مزیت‌های اصلی ایران است و توجه بیش از حد به اکوتوریسم که احصای دقیق آن از توریسم عادی کاری ساده نیست، می‌باشد.

لغت Eco Tourism توسط فرهنگستان لغات با کمک سازمان میراث فرهنگی کشور به معادل طبیعت گردی و بوم گردی معنا شده است. اکوتوریسم یک سفر و بازدید زیست محیطی مسؤولانه از مناطق طبیعی بکر است که به منظور لذت بردن از طبیعت و درک مواهب آن و ویژگیهای فرهنگی مرتبط با آن انجام می‌شود، به طوری که باعث ترویج حفاظت گردد و اثرات منفی بسیار کمی از جانب بازدید کنندگان بر محیط به جای گذارد و شرایطی را برای اشتغال و بهره‌مندی اقتصادی و اجتماعی مردم محلی (بومی) فراهم کند. اکوتوریستها افرادی هستند که از مرحله علاقه ساده به طبیعت فراتر رفته و پا در عرصه شناخت رازها و زیبایی‌های عمیق آن می‌گذارند.^۱

^۱ - <http://alborztour.com/content/۱۶۰>

بنابراین هر کس که به هر طریقی به طبیعت سفر می کند، الزاماً یک اکو توریست به حساب نمی آید. احصای انواع مختلف توریسم با این دقت امری ساده نیست و در صلاحیت تشخیص وزارت بازرگانی نیز نمی باشد که دستورالعمل اجرائی آن را سازمان توسعه تجارت تدوین کند.^۱

۲. «موکول کردن دستورالعمل این ماده به پیوست شماره ۳» که موضوعی مبهم و نامعلوم است موجب ایجاد عدم شفافیت در آئین نامه می شود.

ابهام های ماده ۸

۱. در این ماده از «اعطای جایزه صادراتی یک تا چهار درصدی» سخن به میان آمده ولی مقیاس و ملاک آن مشخص نشده است یعنی معلوم نیست که چهار درصد چه چیزی به عنوان جایزه به صادرکننده تعلق می گیرد.
۲. در این ماده نیز «موکول کردن دستورالعمل آن به پیوست شماره ۴» که موضوعی مبهم و نامعلوم است ابهام دارد و موجب حواله کردن حکم ماده به مفهومی است که خواص آن مشخص نیست.

ابهام های ماده ۹

۱. هدف اصلی این ماده «افزایش اعزام نیروی کار به کشورهای هدف» است. در این خصوص باید ابتدا کشورهای هدف مشخص شوند و سازوکار آن نیز مشخص شود که این اقدام در راستای ایجاد تعادل در بازار کار است و یا مانند پدیده فرار مغزها بی تعادلی در بازار کار را افزایش می دهد.
۲. در ارائه احکامی مانند «پرداخت جایزه صادراتی برای تأمین بخشی از هزینه های اعزام نیروی کار ایرانی به خارج از کشور» لازم است، میزان، معیار و ملاک اعطای چنین هزینه هایی مشخص شود و اگر نه بیان احکامی این چنین کلی به معنای تدوین مقررات محسوب نمی شود.
۳. بیان احکامی مانند «تهیه دستورالعمل این حکم توسط سازمان توسعه تجارت ایران و در صورت نیاز با همکاری سایر دستگاه ها» موکول کردن این حکم به دستورالعملی است که ملاک و چگونگی تدوین آن در آئین نامه نیامده است و جای ابهام دارد.

ابهام های ماده ۱۰

۱. در حکم مربوط به «اعطای جایزه صادراتی ۵ درصدی به فعالیتهای فرهنگی، هنری، سینمایی، سمعی و

^۱ - سایت رسمی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری جمهوری اسلامی ایران به آدرس:

بصری» مقیاس و ملاک اعطای این جایزه چیست و قرار است ۵ درصد چه چیزی به عنوان جایزه پرداخت شود؟

۲. نکته دیگر آن است که آیا تمام این محصولات مورد حمایت هستند و یا به بخشی از آنها که با اهداف بخش فرهنگی ما تطابق دارد مورد نظر است. ملاک انتخاب این فعالیت‌ها چیست؟

۳. آیا وزارت بازرگانی مسئول چنین تشخیص‌ها و چنین حمایت‌هایی است؟ و یا لازم است متولیان اصلی بخش فرهنگ نسبت به این کار اقدام کنند؟

۴. «موکول کردن دستورالعمل این ماده به پیوست شماره ۵ و ۶» که موضوعی مبهم و نامعلوم است، موجب عدم شفافیت این آئین‌نامه می‌شود.

ابهام‌های ماده ۱۱

۱. یکی از اصلی‌ترین احکام این ماده «عدم شمول جوایز بند (ب) به شرکت‌ها و مؤسسات موضوع ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور (شرکت‌های دولتی)» است. در ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور^۱ «شرکت دولتی واحد سازمانی مشخصی است که با اجازه قانون به صورت شرکت ایجاد شود و یا به حکم قانون و یا دادگاه صالح ملی شده و یا مصادره شده و به عنوان شرکت دولتی شناخته شده باشد و بیش از ۵۰ درصد سرمایه آن متعلق به دولت باشد. هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه‌گذاری شرکتهای دولتی ایجاد شود، مادام که بیش از پنجاه درصد سهام آن متعلق به شرکتهای دولتی است، شرکت دولتی تلقی می‌شود. در تبصره این ماده نیز بیان شده است که شرکتهایی که از طریق مضاربه و مزارعه و امثال اینها به منظور به کار انداختن سپرده‌های اشخاص نزد بانکها و مؤسسات اعتباری و شرکتهای بیمه ایجاد شده یا می‌شوند از نظر این قانون شرکت دولتی شناخته نمی‌شوند.»

۲. طبق این تعریف بسیاری از شرکتهای شبه‌دولتی که سهامدار عمده آنها دولت است ولی مثلاً ۵۱ درصد سهام آنها واگذار شده و هنوز ۴۹ درصد در اختیار دولت است شامل استفاده از تسهیلات جایزه صادرات خدمات می‌شوند. در حالی که در ماده ۲ همین آئین‌نامه در جایزه صادراتی کالا تنها شرکتهای ۱۰۰ درصد خصوصی و تعاونی مشمول جایزه بودند. یعنی مطابق بند ۲ شرکتهای که سهام آن ۹۸ درصد خصوصی و ۲ درصد دولتی است شامل جایزه صادرات کالا نمی‌شود ولی شرکتهای با ۵۱ درصد خصوصی و ۴۹ درصد دولتی شامل جایزه

^۱ - قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۶۶/۶/۱۰ شورای نگهبان

صادرات خدمات می‌شود. این حکم نشان‌دهنده تعارض مقرراتی میان جایزه صادرات کالا و خدمات است.

ابهام‌های ماده ۱۲

۱. حکم اصلی این ماده «حمایت ویژه از صادرکنندگان برتر طبق ضوابط سازمان توسعه تجارت» است. در این حکم معیار و ضوابط انتخاب صادرکننده برتر مشخص نشده است. شایان توجه است که ضوابط باید در همین جا مشخص شود، زیرا اگر ضوابط مقبول نباشد شاید عدم ارائه چنین احکامی مطلوب‌تر باشد. ارائه احکام به صورت گنگ و نامشخص امری زاید و موجب ایجاد ابهام در مقررات است.

۲. همچنین در این ماده مشخص نیست که منظور از حمایت ویژه چیست؟ آیا حمایت صادراتی است؟ بازرگانی است؟ تولیدی است؟ معیار اینکه چه کسانی انتخاب می‌شوند و چه حمایتی از آنها می‌شود مشخص نیست؟ علاوه بر اینکه مشخص نیست، منبع مالی این حمایت‌ها از کجا است؟

ابهام‌های ماده ۱۳

۱. این ماده که به عنوان حجیم‌ترین و اصلی‌ترین ماده این آئین‌نامه در بخش حمایت غیرمستقیم محسوب می‌شود به «اعطای کمک بابت تأمین تمام یا بخشی از برخی هزینه‌های صادرکنندگان» دلالت دارد. اولین ابهام این است که در هیچکدام از موارد مذکور در این ماده مشخص نیست چه سهم و چه بخشی از هزینه‌های صادرکنندگان به عنوان کمک پرداخت می‌شود.

۲. همچنین در خصوص هدف «توسعه و تجهیز زیرساخت‌های صادراتی» شایان توجه است که تمام زیرساخت‌های صادراتی به وزارت بازرگانی مربوط نمی‌شود و لزوم حضور نهادی فرابخشی و شورایی در اتخاذ چنین سیاست‌هایی محسوس است.

۳. به علاوه واگذاری «تشخیص موارد کمک به سازمان توسعه تجارت» در صورتی که بدون مصداق و ملاک باشد منجر به سلیقه‌ای شدن آن می‌شود و تصمیمات را دچار بخشی‌نگری می‌کند.

۴. «اشاره به اجزای بازاریابی و تبلیغات به منظور کمک به این فعالیت‌ها (شامل: ۱- تولید برنامه‌های بازاریابی، ۲- طرح‌های تبلیغات عام محصولات صادراتی، ۳- توسعه نام و نشان تجاری محصولات ایرانی در بازارهای هدف، ۴- برگزاری نمایشگاه، ۵- کمک به حضور بنگاه‌های تولیدی و صادراتی در نمایشگاه‌های خارج از کشور، ۶- مشارکت و اعزام هیأت‌های تجاری- بازاریابی به بازارهای هدف، ۷-

پذیرش هیأت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری کشور، ۸- انجام طرح‌های تحقیقات بازار، ۹- برگزاری همایش‌های تجاری در داخل کشور و ۱۰- برگزاری همایش‌های تجاری در خارج کشور، ۱۱- تهیه محصولات رسانه‌ای (سمعی، بصری و نوشتاری) در حوزه تجارت خارجی، ۱۲- تولید برنامه و توسعه رادیو تجارت، ۱۳- ثبت بین‌المللی شرکت‌های صادراتی در بازارهای هدف، ۱۴- کمک به ایجاد، خرید، اجاره و توسعه دفاتر خدمات مشاوره بازاریابی در خارج از کشور، ۱۵- کمک به ایجاد، خرید، اجاره و توسعه دفاتر نمایندگی بخش خصوصی در خارج از کشور، ۱۶- کمک به ایجاد، خرید، اجاره و توسعه مراکز تجاری در خارج از کشور، ۱۷- کمک به ایجاد، خرید، اجاره و توسعه شرکت‌های خدمات بازاریابی در خارج از کشور، ۱۸- اجرای طرح رایزنان افتخاری، ۱۹- فعال‌سازی طرح‌ها و پروژه‌های مطالعات بازارهای هدف توسط سفارتخانه‌ها و نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران، ۲۰- برپایی غرفه اطلاع‌رسانی در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی و ۲۱- برپایی پایون‌های تخصصی در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی و ۲۲- کمک به ترویج بازاریابی الکترونیک» از جمله اصلی‌ترین بخش‌های این آئین نامه محسوب می‌شود. در این خصوص باید به این نکته توجه شود که این همه مصادیقی که به آنها اشاره شده است **موضوعات جدیدی نیست** که باید به تازگی مورد حمایت قرار بگیرند بلکه عمده این موارد جزو **وظایف اصلی سازمان توسعه تجارت** محسوب می‌شوند که ماهیت این سازمان و **دلیل تشکیل آن** انجام همین امور است که در **اساسنامه سازمان توسعه تجارت**^۱ به صورت **تفصیلی** مورد توجه قرار گرفته‌اند.

مطابق ماده ۴ اساسنامه سازمان توسعه تجارت «اهداف این سازمان عبارتست از توسعه تجارت خارجی، بازاریابی، تبلیغ و گسترش بازارهای جهانی کالا و خدمات صادراتی کشور، فراهم آوردن موجبات توسعه بنگاه‌های تجاری و افزایش توانمندی آنها به منظور توسعه صادرات غیرنفتی و بهبود تراز بازرگانی، اطلاع‌رسانی تجاری و انجام اقدامات لازم به منظور روان‌سازی حذف تشریفات زائد تجاری و همچنین تهیه و تنظیم قوانین و مقررات مناسب برای فعالیتهای تجاری و توسعه همکاریهای دوجانبه، چندجانبه و منطقه ای با سایر کشورها و نیز آرایه تسهیلات و کمک برای توسعه صادرات و ارتقاء کیفی کالاها و خدمات با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی کشور.» همچنین مطابق ماده ۵ این اساسنامه «وظایف سازمان توسعه تجارت عبارتست از سیاستگذاری، حمایت، پشتیبانی، برقراری تسهیلات و ایجاد زیرساختهای ضروری در امر توسعه تجارت و سایر موارد که به شرح زیر می‌باشد:

۱- مطالعه و بررسی بازارهای جهانی و تجزیه و تحلیل فعالیت آنها به منظور استفاده در برنامه ریزیهای تجارت خارجی.

^۱ - اساسنامه سازمان توسعه تجارت، مورخ ۱۳۸۲/۶/۱۸ با شماره ۳۱۰۵۶/۳۰۷۶۵ ت/هـ مصوب جلسه مورخ ۱۳۸۳/۴/۲۱ هیئت وزیران بنا به پیشنهاد مشترک شماره ۱/۷۷۴۰ مورخ ۱۳۸۲/۴/۲۰ وزارت بازرگانی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به استناد ماده (۶) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

- ۲- مطالعه و بررسی کالاها و خدمات قابل صدور و توانمندیهای صادراتی کشور.
- ۳- اطلاع رسانی به صادرکنندگان و واردکنندگان کالا و خدمات.
- ۴- ارائه خدمات مشاوره ای، بازاریابی و آموزشی به صادرکنندگان و واردکنندگان.
- ۵- کمک و مساعدت به شرکتها و تشکلهای تجاری در زمینه های بیمه، حمل و نقل، امور بانکی، امور گمرکی، ضمانت صادرات و روشهای نوین تجاری از طریق طرح موضوع با نهادها و سازمانهای ذی ربط و پیگیری آنها.
- ۶- برگزاری سمینارها و کارگاههای آموزشی درخصوص موضوعات مرتبط با امر تجارت و به منظور فرصتهای تجاری و سرمایه گذاری جمهوری اسلامی ایران در داخل و سایر کشورها.
- ۷- ارائه آموزشهای کاربردی به منظور بالابردن مهارت و افزایش توانمندیهای بازرگانان کشور در عرصه تجارت جهانی.
- ۸- تولید هرگونه نرم افزار به زبانهای مختلف جهت معرفی فرصتهای تجاری و سرمایه گذاری در کشور و معرفی کالا و خدمات صادراتی کشور به سایر کشورها.
- ۹- حمایت و هدایت سرمایه گذاران داخلی و خارجی در جهت دستیابی به اهداف توسعه تجارت کشور.
- ۱۰- کمک و پشتیبانی و تسهیل در امور مربوط به تبادل دانش فنی و تکنولوژی بین واحدهای تولیدی و صادراتی و بنگاههای اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها.
- ۱۱- بررسی در مورد مناقصات بازار داخلی و بین المللی و سایر کشورها جهت اعلام به صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی کشور و بالعکس.
- ۱۲- تلاش جهت تشویق صادرکنندگان و بنگاههای تجاری در راستای تحقق اهداف تجارت خارجی.
- ۱۳- آشنانمودن بنگاههای اقتصادی و تجاری با روشهای نوین تبلیغات، بازاریابی و مبادلات تجاری.
- ۱۴- انجام همکاریهای لازم و ارائه مشاوره های تخصصی با بنگاههای صادراتی کشور در جهت انعقاد قراردادهای بین المللی تجاری.
- ۱۵- هماهنگی و انجام همکاریهای لازم با سازمانها و نهادهای مرتبط با تجارت خارجی در داخل و سایر کشورها.
- ۱۶- برگزاری کمیسیونهای مشترک اقتصادی، بازرگانی با کشورهای مختلف و پیگیری امور مرتبط با این کمیسیونها.
- ۱۷- انجام کلیه امور اجرایی درخصوص صدور یا تمدید کارت بازرگانی.
- ۱۸- انجام اقدامات لازم به منظور ثبت سفارش ورود کالا و دریافت کارمزدهای مربوط برطبق مقررات.
- ۱۹- تهیه بسته های مناسب حمایتی و تشویقی از صادرات کالا و خدمات.
- ۲۰- برنامه ریزی در جهت بین المللی کردن بنگاههای تجاری کشور.
- ۲۱- فراهم نمودن زمینه های مناسب جهت جلب توجه جهانگردان به کالاها و فرآوردهای تولیدی داخل کشور.
- ۲۲- ارائه خدمات مشاوره ای و کمک به تحقیقات درخصوص بسته بندی کالا و رعایت استانداردهای جهانی کیفیت جهت حضور موثر بنگاههای ایرانی در بازارهای جهانی.
- ۲۳- ارائه خدمات مشاوره ای و کمک به افزایش استانداردهای حمل کالا و کاهش هزینه های حمل به بازارهای هدف.

- ۲۴- نظارت کامل بر رفتار تجار جهت ایجاد فضای سالم رقابتی و کسب و کار منصفانه و جلوگیری از رفتار سوء تجاری و اعمال محدودکننده فعالیتهای رقابتی.
- ۲۵- ارایه طرق مناسب به منظور حل اختلاف و داوریهای بین المللی درخصوص موضوعات قابل پیگیری بین تجار، بنگاههای اقتصادی داخلی و شرکتهای خارجی.
- ۲۶- اعزام هیئتهای تجاری و بازاریابی به منظور بررسی زمینه های لازم برای انعقاد قراردادهای تجاری.
- ۲۷- انعقاد قراردادهای بازرگانی با سایر کشورها.
- ۲۸- اجرای یادداشتهای تفاهم، موافقتنامه ها و قراردادهای تجاری و برگزاری کمیسیون مشترک با سایر کشورها.
- ۲۹- ارایه اطلاعات مربوط به سرمایه گذاری در بنگاههای اقتصادی ایران به شرکتهای خارجی و بالعکس.
- ۳۰- ایجاد ارتباط بین خریداران خارجی و صادرکنندگان داخلی و اطلاع رسانی به موقع در این خصوص.
- ۳۱- سیاست گذاری درخصوص برگزاری نمایشگاههای بین المللی و داخلی درجهت توسعه صادرات غیرنفتی، تبادل دانش فنی و ارتقاء کمی و کیفی محصولات داخلی و صدور مجوز برگزاری نمایشگاههای بین المللی و تخصصی و یا اختصاصی در داخل و سایر کشورها و ارایه خدمات و تسهیلات لازم در این زمینه.
- ۳۲- دعوت از بازرگانان و نمایندگان تجاری کشورها و موسسات تجاری خارجی جهت آشنا نمودن آنان با فرصتهای بازار، کالا و خدمات کشور.
- ۳۳- توسعه و تقویت اتحادیه ها و تشکلهای تجاری کشور و ساماندهی امور مربوط به آنها.
- ۳۴- تشویق واحدهای تولیدی - تجاری و بنگاههای اقتصادی کشور به گسترش فعالیتهای برون مرزی و صادراتی و ارایه هرگونه کمک و خدمات لازم به آنها به منظور توسعه صادرات غیرنفتی.
- ۳۵- کوشش جهت تعمیق فرهنگ صادراتی در بنگاههای اقتصادی کشور.
- ۳۶- بسترسازی به منظور توسعه صادرات خدمات به ویژه خدمات فنی و مهندسی.
- ۳۷- همکاری با سازمانهای توسعه تجارت دیگر کشورها و اتاقهای بازرگانی و صنایع و معادن و تعاون کشور.
- ۳۸- ارتباط، همکاری و تبادل اطلاعات با نمایندگیهای جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور و نمایندگیهای خارجی مقیم ایران.
- ۳۹- بررسی و انجام اقدامات لازم به منظور تهیه و تدوین مقررات صادرات و واردات کشور و اصلاحات مربوط به آن و نظارت بر حسن اجرای آن.
- ۴۰- بررسی و انجام اقدامات لازم به منظور تهیه و تدوین مقررات صادرات و واردات کشور و اصلاحات مربوط به آن و نظارت بر حسن اجرای آن.
- ۴۱- بررسی مشکلات و تنگناهای تجاری کشور و ارایه راهکارهای اجرایی به منظور رفع آن.
- ۴۲- ایجاد نمایندگیهای سازمان توسعه تجارت در سایر کشورها و اعزام وابسته های بازرگانی به کشورهای هدف و نظارت بر فعالیتهای نمایندگیها و رایزنهای بازرگانی.
- ۴۳- برپایی غرفه اطلاع رسانی در نمایشگاههای داخلی و خارجی»

همانطور که مشاهده می‌شود وظایف سازمان توسعه تجارت تمامی مواردی که در این بند آمده است را پوشش می‌دهد و این موارد جزو **وظایف ماهوی** این سازمان بوده و اگر سازمان توسعه تجارت به درستی اساسنامه‌ای که برای اجرای آن تشکیل شده است را اجرا کند، بسیاری از **زیرساخت‌های** موردنیاز برای تجارت و به خصوص صادرات فراهم شده و نیازی به تصویب مقررات جدیدی به منظور حمایت از این اقدامات نخواهد بود.

مگر مواردی **جدید** مورد توجه مسئولان سازمان توسعه تجارت باشد که آن موارد نیز می‌تواند در این آیین‌نامه مورد توجه قرار گیرند.

۵. ارائه احکامی مبنی بر «**موکول کردن دستورالعمل حمایت از ایجاد و توسعه نام و نشان تجاری** به پیوست شماره ۷» به معنای موکول کردن دستورالعمل این تبصره به موضوعی مبهم و نامعلوم است و این‌گونه **ابهام‌ها** منجر به **نقصان** در آئین‌نامه می‌شود.

۶. همچنین حکمی مانند «**موکول کردن دستورالعمل حمایت از برگزاری نمایشگاه و کمک به حضور بنگاه‌های صادراتی به پیوست شماره ۸**» نیز به معنای **موکول کردن دستورالعمل** این تبصره به موضوعی مبهم و نامعلوم است و از **شفافیت** این قانون می‌کاهد.

۷. «**موکول کردن دستورالعمل حمایت از مشارکت در اعزام هیأت‌های تجاری- بازاریابی به بازارهای هدف به پیوست شماره ۹**» نیز همانند موارد قبلی **حواله‌دادن دستورالعمل** این تبصره به پیوستی نامشخص است.

۸. تعدد احکامی مانند «**موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از پذیرش هیأت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری به پیوست شماره ۱۰**» که در بسیاری از مواد این آئین‌نامه مشاهده می‌شود به معنای آن است که این آئین‌نامه **به‌تنهایی از جامعیت برخوردار نیست** و بیشتر مبتنی به **اختیار سازمان** برای تهیه آئین‌نامه‌های دیگر است.

۹. احکامی مانند «**اشاره به اجزای خدمات بازرگانی جهت اعطای کمک به این فعالیت‌ها (شامل: ۱- حمایت از حفظ و ماندگاری در بازارهای هدف، ۲- تسهیل خدمات بازرگانی شامل خدمات بانکی و بیمه‌ای در قالب تأمین و پرداخت بخشی از سود و کارمزد تسهیلات اعطایی بانک‌های عامل به صادرکنندگان، ۳- پرداخت هزینه‌های اعتبارسنجی متمرکز صادرکنندگان، ۴- پرداخت بخشی از کارمزد و حق بیمه صندوق ضمانت صادرات ایران بابت صدور بیمه نامه‌ها و ضمانت‌نامه‌های صادراتی و اعتباری موردنیاز صادرکنندگان**» نیز همانطور که در موارد قبلی بیان شده جزو **وظایف اصلی سازمان** توسعه تجارت مطابق ماده ۵ اساسنامه این سازمان است و اگر این سازمان به وظایف اصلی

- خود به درستی بپردازد بسیاری از مشکلات موجود در این حوزه‌ها مرتفع خواهد شد.
۱۰. احکامی مانند «اشاره به اجزای توسعه زیرساخت‌های تجاری جهت اعطای کمک به این فعالیت‌ها (شامل: ۱- پوشش بخشی از هزینه‌های حمل و نقل، ۲- ایجاد رویه‌هایی با هدف کاهش هزینه حمل و نقل، ۳- کمک به تجهیز ناوگان حمل و نقل هوایی، ۴- کمک به تجهیز ناوگان حمل و نقل زمینی، ۵- کمک به تجهیز ناوگان حمل و نقل دریایی، ۶- ایجاد سفرهای منظم دریایی، ۷- ایجاد سفرهای منظم هوایی و ۸- ...» نیز همانطور که در موارد قبلی بیان شده جزو وظایف اصلی سازمان توسعه تجارت مطابق ماده ۵ اساسنامه این سازمان است و اگر این سازمان به وظایف اصلی خود به درستی بپردازد بسیاری از مشکلات موجود در این حوزه‌ها مرتفع خواهد شد.
۱۱. اشاره به حکم «تشخیص موارد فوق با سازمان توسعه تجارت ایران» به معنای اجازه اختیار تشخیص بدون ملاک و معیار مشخص است و موجب اعمال سلیقه و در صورت انحراف موجب ایجاد رانت اقتصادی می‌شود.
۳۰. حکمی مانند «موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از توسعه و ایجاد پایانه‌های صادراتی به پیوست شماره ۱۱» همانند بسیاری از موارد قبلی موکول کردن دستورالعمل این تبصره به پیوستی مبهم و نامعلوم است و دارای ابهام است.
۱۲. همچنین «موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از صادرات مجدد به پیوست شماره ۱۲»، نیز موکول کردن دستورالعمل این تبصره به پیوست نامشخص است و موجب غیرشفاف شدن آئین‌نامه می‌شود.
۱۳. احکامی مانند «اشاره به اجزای شبکه‌های کسب و کار صادراتی جهت اعطای کمک به این فعالیت‌ها (شامل: ۱- توسعه و توانمندسازی تشکلهای، ۲- حمایت از صندوق غیردولتی توسعه صادرات، ۳- کمک به تشکلهای برای اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های مرتبط با وظایف فراکسیون صادرات، ۴- حمایت از شرکت‌های مدیریت صادرات، ۵- حمایت از کنسرسیوم‌های صادراتی، ۶- حمایت از خوشه‌های صادرات‌گرا)» نیز همانطور که در موارد قبلی بیان شده جزو وظایف اصلی سازمان توسعه تجارت مطابق ماده ۵ اساسنامه این سازمان است و اگر این سازمان به وظایف اصلی خود به درستی بپردازد بسیاری از مشکلات موجود در این حوزه‌ها مرتفع خواهد شد.
۱۴. حکمی مانند «موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از تشکلهای صادراتی به پیوست شماره ۱۳» حواله‌دادن حکم ماده به مبحثی نامشخص است که ابعاد آن تعریف نشده و نمی‌توان در خصوص آن تصمیم مشخصی گرفت.

۱۵. همچنین «موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از توسعه خوشه های صادرات گرا به پیوست شماره

۱۴» نیز موکول کردن دستورالعمل این تبصره به پیوستی نامعلوم است و نمی تواند در این خصوص اظهار نظر مشخصی را عنوان کرد.

۱۶. احکامی مانند «اشاره به اجزای آموزش، اطلاع رسانی و فرهنگ سازی جهت اعطای کمک به این فعالیت ها (شامل: ۱- برگزاری گردهمایی های تجاری و فرهنگ سازی صادرات، ۲- برگزاری سمینارهای تجاری و فرهنگ سازی صادرات، ۳- برگزاری دوره های آموزشی تجاری و فرهنگ سازی صادرات، ۴- برگزاری کارگاه های تخصصی تجاری و فرهنگ سازی صادرات، ۵- انجام طرح های تحقیقاتی و پژوهشی)» نیز همانطور که در موارد قبلی بیان شده جزو وظایف اصلی سازمان توسعه تجارت مطابق ماده ۵ اساسنامه این سازمان است و اگر این سازمان به وظایف اصلی خود به درستی بپردازد بسیاری از مشکلات موجود در این حوزه ها مرتفع خواهد شد.

۱۷. احکامی مانند «اشاره به اجزای توسعه بسته بندی صادراتی جهت اعطای کمک به این فعالیت ها (شامل: ۱- توسعه، فرهنگ سازی و حمایت از بسته بندی کالاهای اولویت دار صادراتی، ۲- ارائه مشوق های صادراتی، ۳- کمک به اجرای طرح ها و پروژه های تخصصی بسته بندی، ۴- ارائه خدمات مشاوره ای و آموزشی در کلینیک بسته بندی، ۵- شرکت در نمایشگاه ها، سمینارها و کنفرانس های بین المللی)» نیز همانطور که در موارد قبلی بیان شده جزو وظایف اصلی سازمان توسعه تجارت مطابق ماده ۵ اساسنامه این سازمان است و اگر این سازمان به وظایف اصلی خود به درستی بپردازد بسیاری از مشکلات موجود در این حوزه ها مرتفع خواهد شد.

۱۸. حکم مربوط به «موکول کردن دستورالعمل نحوه حمایت از بسته بندی صادراتی به پیوست شماره ۱۵» نیز حواله دادن دستورالعمل این تبصره به پیوستی نامعلوم است و ابهام دارد. ضمن اینکه نمی توان در خصوص موضوعی نامعلوم اظهار نظر و تصمیم گیری کرد.

۱۹. در خصوص احکامی مانند «اشاره به اجزای توسعه صادرات استانی و سایر طرح های توسعه تجارت خارجی کشور جهت اعطای کمک به این فعالیت ها (شامل: ۱- حمایت از طرح ها و پروژه های استانی با اولویت مصوبات سفرهای هیأت دولت، ۲- اجرای برنامه راهبردی توسعه صادرات استان ها، ۳- اجرای طرح هدایت صادرات از استان ها و ...)» به وظایف و اختیارات شورای برنامه ریزی استان ها توجه شود.

ابهام های ماده ۱۴

۱. حکم اصلی تبصره این ماده «تعیین بازه زمانی معتبر جهت پذیرش و محاسبه پرونده های مربوط به

کمک‌های صادراتی و ابلاغ آن توسط سازمان توسعه تجارت» است. این تبصره نیز حکمی کلی بیان و چگونگی آن را به آینده حواله کرده است. در حالی که بازه زمانی باید در همین آئین‌نامه مشخص شود تا با ابلاغ زمان‌های مختلف برای بررسی پرونده‌ها ابهام ایجاد نشود.

ابهام‌های ماده ۱۵

۱. اشاره به حکمی مانند «امکان وصول مطالبات معوق سال‌های قبل به شرط ارائه مدارک در زمان مقرر از محل منابع این دستورالعمل از محل اعتبارات استان‌ها» در حالی است که اجرای همین آئین‌نامه منابع وسیعی می‌طلبد که ضمانت اجرای آن برآورد همین اعتبارات و منابع موردنیاز است لذا دارای ابهام است. این در حالی است که منابع این دستورالعمل به صورت شفاف مشخص نشده است.

۲. در حکم اشاره شده در تبصره مبنی بر «همزمانی پرداخت معوقه‌های جوایز و مشوق‌های صادراتی کالاهای صادره سال‌های قبل از ۱۳۸۹» مشخص نیست که منظور پرداخت همزمان با چه چیزی است، بنابراین حکم تبصره این ماده مبهم است.

ابهام‌های ماده ۱۶

۱. حکم اصلی این ماده «تدوین و ابلاغ دستورالعمل رسیدگی به تخلفات کلیه افراد حقیقی و حقوقی دریافت‌کننده جوایز و مشوق‌ها توسط سازمان توسعه تجارت» است که این حکم نیز مانند بسیاری از احکام این آئین‌نامه ناظر بر موقوف کردن حکم ماده به دستورالعملی نامشخص است و این‌گونه احکام قابل ارزیابی نیستند.

۲. همچنین در این ماده به «تشکیل کارگروهی جهت بررسی و تعیین تکلیف تخلفات» حکم شده است. اعضای کارگروه، شرح وظایف آن، جایگاه آن و حدود وظایف آن مشخص نیست و باید مشخص شود که آیا چنین کارگروهی صلاحیت بررسی تخلف، اثبات آن و تجویز حکم محرومیت را دارد.

۳. در این ماده به حکم «محرومیت حداکثر پنج‌ساله متخلفان از جوایز و مشوق‌های صادراتی و عضویت در بانک اطلاعات صادرکنندگان به تشخیص کارگروه مذکور در صورت اثبات و تأیید موارد تخلف» اشاره شده است. ارائه چنین احکامی بدون پشتوانه قانونی در صلاحیت چنین کارگروهی نیست و تنها مراجع صالحه قضایی می‌توانند به ارائه حکم در این خصوص بپردازند.

ابهام‌های ماده ۱۷

۱. در این ماده به موضوع «تهیه و ابلاغ آیین‌نامه‌های اجرایی این دستورالعمل حسب نیاز حداکثر ظرف ۲ ماه» اشاره شده است. عنوان مجموعه مقررات حاضر، دستورالعمل نیست بلکه آئین‌نامه است. هرچند به نظر می‌رسد که از نظر حقوقی امتیازات اعطاشده و تخصیص منابع، استثنائات و بررسی جرائم و موارد دیگر ذکر شده در این مجموعه مقررات در صلاحیت آئین‌نامه مصوب هیات‌وزیران نیز نیست و نیاز به قانون مصوب مجلس دارد. با این حال این مجموعه دستورالعملی که نیاز به آئین‌نامه اجرایی داشته باشد نیست بلکه آئین‌نامه‌ای است که در جای‌جای آن به دستورالعمل‌های مختلف ارجاع داده شده است و تا مشخص نشدن خصوصیات و مقتضیات دستورالعمل‌های پیوست که بالغ بر ۱۵ پیوست و چند دستورالعمل مجزا است، تصمیم‌گیری در خصوص کارکرد این آئین‌نامه میسر نیست.
۲. بسیاری از دستورالعمل‌های اشاره شده در این آئین‌نامه جنبه فرابخشی و بعضاً ملی دارند و استفاده از قید تهیه و ابلاغ آنها رأساً توسط سازمان توسعه تجارت محل ابهام است.

ابهام‌های ماده ۱۹

۱. در این ماده به «اختیار به سازمان توسعه تجارت برای تشکیل کمیته‌های مشورتی حسب نیاز برای اخذ نظر از نمایندگان وزارتخانه‌ها و سازمان‌های تخصصی» اشاره شده است. اعطای اختیار حسب نیاز به معنای تشریفاتی بودن این کمیته‌ها و اختیار تام به سازمان توسعه تجارت است زیرا نقش مشورتی این کمیته به معنای تسلط سازمان بر تمامی جوانب اجرای آئین‌نامه است.
۲. اشاره تنها به نمایندگان وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها که نشان‌دهنده دولتی بودن این کمیته‌ها است بیانگر کم‌توجهی تدوین‌کنندگان به بخش خصوصی و نمایندگان این بخش در اتاق‌ها، اتحادیه‌ها و تشکل‌ها است. حضور بخش خصوصی در این مجامع و آن هم با حق رأی و تأثیرگذاری بالا ضروری است و بخش خصوصی منفعل تأثیرگذار نخواهد بود.

۴. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۱. در این آئین‌نامه تلاش شده است عمده موضوعاتی که به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر صادرات کالا و خدمات تأثیر دارند مورد توجه قرار بگیرند و از نظر اشاره به موضوعات مختلف مطلوب است.
۲. هدف‌گذاری صورت‌گرفته مبنی بر شمول این حمایت‌ها به بخش‌های غیردولتی و شفاف‌شدن

- مراحل اعطای این حمایت‌ها و استفاده از تشکلهای در محاسبه این کمک‌ها نیز از دیگر مزایای اصلی این آئین‌نامه محسوب می‌شود. سازوکار نظارتی پیش‌بینی‌شده نیز می‌تواند متضمن نظارت بر حسن انجام این آئین‌نامه، بررسی اثربخشی آن و اصلاح به موقع آن باشد.
۳. یکی از اصلی‌ترین ابهام‌های وارده بر این مصوبه مشخص نبودن حجم منابع موردنیاز و محل تأمین آنها است. همانطور که بیان شد در این آئین‌نامه به موضوعاتی مختلف به عنوان حمایت‌های مستقیم و غیرمستقیم از صادرات کالا و خدمات اشاره شده، تحقق این کمک‌ها زمانی است که منابع موردنیاز پیش‌بینی شده باشد و اگر نه ایجاد انتظار برای صادرکنندگان و افزایش مطالبات معوق و بدهی‌های دولت به ایشان متضمن اثربخشی موفق در توسعه صادرات نخواهد بود.
۴. همچنین در اعطای حمایت‌های صادراتی باید به قواعد حاکم بر فضای بین‌الملل نیز توجه نمود و قواعدی وضع نکرد که مخالف موافقتنامه‌های سازمان تجارت جهانی باشند. باید به این موضوع توجه نمود که ایجاد شکاف میان قیمت‌های واقعی و قیمت‌تمام‌شده با برخورداری از یارانه‌های صادراتی اگر به صورت کارشناسی و دقیق نباشد می‌تواند پیامدهایی مانند یارانه انرژی و یارانه کالاهای اساسی در طول سه دهه گذشته در اقتصاد کشور را برای کالاهای صادراتی در سال‌های آتی به بار بیاورد.
۵. یکی دیگر از ابهامات این آئین‌نامه اعمال مصادیق مختلف برای کسب جایزه بیشتر است. شناسایی صادرکنندگانی که حائز شرایط مذکور هستند و یا صادرکنندگان برتر هر سال در صورتی که مصادیق و معیارهای مشخصی برای آن شناخت ارائه نشود باعث اعمال سلیقه و در صورت انحراف در تشخیص موجب ایجاد رانت برای عده‌ای خاص می‌شود.
۶. در بسیاری از احکام ارائه شده در این آئین‌نامه مرجع تشخیص، سازمان توسعه تجارت تعیین شده است در حالی که برخی اقدامات در صلاحیت سازمان‌ها و مراجع دیگر بوده و تمرکز بیش از حد موضوعات فرابخشی و بعضاً ملی در این سازمان می‌تواند منجر به بخشی‌نگری و ایجاد انحراف در دستیابی به اهداف شود.
۷. در ارائه بسیاری از مدارک مستندات استفاده از ابزارهای تجارت الکترونیک باید بیش از پیش مورد تأکید قرار گیرد. درخصوص مدارکی که توسط خود دولت صادر می‌شود چه کسی بهتر از خود دولت می‌تواند به اسنادی که خود صادر می‌کند دسترسی داشته باشد. بنابراین لازم

نیست مدرکی که خود دولت صادر کرده تأیید شود و به بخش دیگری در خود دولت ارائه شود. استفاده از ابزار دولت الکترونیک در این خصوص کارایی نظام اداری را بالا برده و فضای کسب و کار را تسهیل می‌کند.

۸. در کمیته مشورتی و شوراهای پیش‌بینی شده در این آئین‌نامه به بخش خصوصی و فعالان اصلی کم‌توجهی شده و لازم است علاوه بر نمایندگان وزارتخانه‌ها و سازمان‌های تخصصی از ظرفیت تشکل‌ها و اتاق‌ها و دیگر فعالان بخش خصوصی نیز استفاده نمود.

۹. عمده مصادیقی که در این آئین‌نامه به عنوان کمک و جایزه به آنها اشاره شده است موضوعات جدیدی نیست که باید آنها را به تازگی مورد حمایت قرار داد. بلکه عمده این موارد جزو وظایف اصلی سازمان توسعه تجارت محسوب می‌شوند که ماهیت این سازمان و دلیل تشکیل آن انجام همین امور است که در اساسنامه این سازمان (به‌خصوص ماده ۵ آن) به صورت تفصیلی مورد توجه قرار گرفته‌اند. این موارد جزو وظایف ماهوی این سازمان بوده و اگر سازمان توسعه تجارت به درستی اساسنامه‌ای که برای اجرای آن تشکیل شده است را اجرا کند، بسیاری از زیرساخت‌های موردنیاز برای تجارت و به خصوص صادرات فراهم شده و بسیاری از مشکلات موجود در این حوزه‌ها مرتفع خواهد شد.

۱۰. این مجموعه، آئین‌نامه‌ای است که در جای‌جای آن به دستورالعمل‌های مختلف ارجاع داده شده است و تا مشخص نشدن خصوصیات و مقتضیات دستورالعمل‌های پیوست که بالغ بر ۱۵ پیوست و چند دستورالعمل مجزا است، تصمیم‌گیری در خصوص کارکرد این آئین‌نامه میسر نیست. لازم است ابتدا تمامی پیوست‌ها و دستورالعمل‌های مربوطه و یا ملاک‌های تصویب آنها مشخص و در آئین‌نامه قید و یا ضمیمه شود تا بتوان آنها را ارزیابی و در خصوص این آئین‌نامه اظهار نظر نمود.

۵. پیشنهادها

۱. برآورد دقیق از منابع مالی موردنیاز و مشخص شدن محل تأمین آنها طی بودجه‌های سنواتی
۲. در اعطای حمایت‌های صادراتی باید به قواعد حاکم بر فضای بین‌الملل و موافقتنامه‌های سازمان تجارت جهانی و قواعد ناظر بر روند الحاق ایران به این سازمان توجه نمود.
۳. در اعمال حمایت‌های صادراتی بیش از حد باید به شکاف ایجادشده میان قیمت‌های واقعی و قیمت تمام‌شده با برخورداری از یارانه‌های صادراتی توجه کرد و این اقدام به صورت کارشناسی و

- دقیق باشد تا پیامدهایی مانند یارانه انرژی و ... در سالهای آتی نداشته باشد.
۴. کاهش مصادیق مختلف برای رتبه‌بندی حمایت‌های صادراتی
 ۵. تعیین دقیق معیارهای مشخص برای شناخت مصادیق مختلف برای جلوگیری از اعمال سلیقه و انحراف در تشخیص و ایجاد رانت
 ۶. استفاده از تمامی سازمان‌ها و مراجع برای تشخیص مسائل مربوطه در موضوعات فرابخشی و بعضاً ملی به منظور جلوگیری از بخشی‌نگری و ایجاد انحراف در اهداف
 ۷. تأکید بر استفاده از ابزارهای تجارت الکترونیک در خصوص ارائه مدارک و استفاده از ابزار دولت الکترونیک برای بالابردن کارایی نظام اداری و تسهیل فضای کسب‌وکار
 ۸. توجه به ظرفیت‌تشکل‌ها و اتاق‌ها و دیگر فعالان بخش خصوصی در کمیته مشورتی و شوراهای پیش‌بینی شده در این آئین‌نامه علاوه بر نمایندگان وزارتخانه‌ها و سازمان‌های تخصصی
 ۹. توجه بیشتر سازمان توسعه تجارت به وظایف محوله به این سازمان در اساسنامه آن (به خصوص ماده ۵) و پرهیز از مقررات‌گذاری زائد.
 ۱۰. تدوین بالغ بر ۱۵ پیوست و چند دستورالعمل مجزای اشاره شده در این آئین‌نامه به منظور ارزیابی و اظهارنظر در خصوص این آئین‌نامه

منابع و مأخذ

۱. آئین‌نامه اجرایی حمایت‌های دولت از صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی، مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۲۲ هیأت‌وزیران با شماره ۵۹۳۳۹ت/۲۷۲۱۳ک
 ۲. آئین‌نامه حمایت از صادرات غیرنفتی کشور، پیش‌نویس غیرنهایی مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۱، سازمان توسعه تجارت، وزارت بازرگانی، ۱۳۸۸
 ۳. اساسنامه سازمان توسعه تجارت، مورخ ۱۳۸۳/۶/۱۸ با شماره ۳۰۷۶۵/ت/۳۱۰۵۶ هـ مصوب جلسه مورخ ۱۳۸۳/۴/۲۱ هیئت وزیران بنا به پیشنهاد مشترک شماره ۱/۷۷۴۰ مورخ ۱۳۸۳/۴/۲۰ وزارت بازرگانی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به استناد ماده (۶) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
 ۴. آیین‌نامه اجرایی بند «ه» تبصره (۱۹) قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور، شماره ۵۵۱۴۰ ت ۲۶۴۴۱ هـ مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۹ هیأت وزیران، مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۲
 ۵. تاری، فتح‌ا... و سعید غلامی باغی، مقاله «تهدیدها و فرصت‌های صادرات ایران به چین»، همایش صادرات به چین (اتاق بازرگانی و صنایع ایران و چین)، آذر ۱۳۸۸
 ۶. سایت رسمی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری جمهوری اسلامی ایران به آدرس:
۷. [http:// www.ichtortabid.com/910 /language/fa-IRDefault .aspx](http://www.ichtortabid.com/910/language/fa-IRDefault.aspx)
 ۸. قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ مجلس شورای اسلامی و تأیید ۱۳۶۶/۶/۱ شورای نگهبان
 ۹. گزارش کارشناسی «چالش‌ها و اولویت‌های بخش بازرگانی و برخی راهبردهای اصلاحی در برنامه پنجم توسعه (۳)»، واحد پژوهش انجمن مدیران صنایع، دوره جدید شماره ۳۳، شهریور ۱۳۸۸
 ۱۰. محمد، علمی، جوایز و کمک‌های صادراتی دولت، نشر قانون، آذرماه ۱۳۸۴.
 ۱۱. مصوبه شماره ۱۲۷۲۱/ت/۱۶۱۵۱ هـ مورخ ۱۳۷۴/۱۱/۸ هیأت وزیران با عنوان تشکیل کمیته دائمی نرخگذاری کالاهای صادراتی در محل مرکز توسعه صادرات ایران
 ۱۲. مهرداد، پارسامنش، ارزیابی شیوه‌های پرداخت یارانه صادراتی در ایران و اثرات لغو آن، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۳۸۵.
 ۱۳. نامه مورخ ۱۳۸۶/۱۰/۶ کنفدراسیون صادرات ایران با شماره ۳۵۷-۸۶ در خصوص واگذاری سهام به جای جایزه نقدی
- ۱۴ [http:// alborztour.com/content/160](http://alborztour.com/content/160)

پیوست: متن پیش نویس آیین نامه حمایت از صادرات غیر نفتی کشور^۱

در راستای اهداف دولت در حمایت از صادرات کالاها و خدمات کشور، آیین نامه حمایت از صادرات غیر نفتی در سه بخش شامل جوایز و مشوق های صادراتی مستقیم و حمایت های غیر مستقیم و برنامه های توسعه صادرات استانی همچنین تعهدات معوقه مرتبط با هر سه بخش طی سنوات قبل، از محل اعتبارات مصوب و یا سهام تخصیص داده شده به سازمان توسعه تجارت ایران جهت اجرا در سال مالی جاری به شرح ذیل ابلاغ می گردد.

قسمت اول: حمایت های مستقیم

الف) جوایز صادرات کالا

ماده ۱) سازمان توسعه تجارت ایران بر اساس جدول ضریب حمایتی متناسب با ارزش افزوده، شرایط بازار، برند و سطح فن آوری، تا سقف (۲) درصد در دوره زمانی ۱ ساله نسبت به پرداخت جوایز صادراتی به صادر کنندگان مطابق مقررات زیر اقدام می نماید.

۱-۱- مبنای پرداخت جوایز صادراتی کالا، قیمت های پایه صادراتی تعیین شده از سوی کمیته دائمی نرخ گذاری کالاهای صادراتی، معتبر در زمان خروج کالا خواهد بود. در صورتی که قیمت اظهار شده در پروانه صادراتی کمتر از قیمت پایه صادراتی باشد، مبنای پرداخت جوایز صادراتی، قیمت درج شده در پروانه صادراتی خواهد بود.

۱-۲- جوایز صادراتی مربوط به هر سال در بخش کالایی به صادر کنندگانی تعلق می گیرد که خروج کالای صادراتی آنها در همان سال صورت گرفته باشد و مهر خروج و شماره ردیف مرزی در ظهر پروانه صادراتی درج شده باشد.

۱-۳- بمنظور حمایت از توسعه صادرات کالا و خدمات با فناوری بالا، سازمان توسعه تجارت ایران دستورالعمل اجرایی حمایت ویژه از این گروه محصولات را تدوین نموده است که طی پیوست شماره یک ارایه گردیده است.

تبصره ۱- علاوه بر ضرایب موضوع ماده (۱) این دستورالعمل سازمان توسعه تجارت ایران می تواند به صادر کنندگان صاحب برندهای معتبر صادراتی یک درصد جایزه صادراتی اضافه طبق فهرستی که از سوی سازمان توسعه تجارت اعلام خواهد شد پرداخت نماید.

^۱ - پیش نویس غیر مصوب و غیر قابل استناد ۱-۱۲-۸۸

تبصره ۲- صادرات به بازارهای اولویت دار که فهرست آن از سوی سازمان توسعه تجارت ایران اعلام خواهد شد مشمول یک درصد جایزه اضافه خواهد بود.

تبصره ۳- علاوه بر ضرایب موضوع ماده (۱) این دستورالعمل، اعمال تغییرات در ضرایب حمایتی در موارد استثناء تا سقف (۲) درصد به تشخیص سازمان توسعه تجارت ایران بلا مانع می باشد.

تبصره ۴- جمع جوایز صادراتی قابل پرداخت به کالاهای صادراتی موضوع ماده (۱) مجموعاً حداکثر ۴ درصد خواهد بود.

ماده (۲) اشخاص حقیقی و حقوقی ۱۰۰٪ خصوصی یا تعاونی صادرکننده کالا ضمن رعایت سایر مفاد این دستورالعمل مشمول بهره‌مندی از حمایت‌های مستقیم خواهند شد.

تبصره ۱- اشخاص حقوقی ۱۰۰٪ خصوصی و یا تعاونی، شرکت‌هایی هستند که مالکیت آنها در زمان انجام فعل صادرات (تاریخ خروج کالا مندرج در ظهر پروانه صادراتی صادر کنندگان کالا) به هیچ کدام از شرکت‌های دولتی یا دارای سرمایه یا سهام دولتی تعلق نداشته باشد.

تبصره ۲- در مورد ابهام مالکیت سرمایه یا سهام شرکتها (خصوصی یا دولتی)، مرجع تشخیص، سازمان توسعه تجارت ایران (در صورت لزوم با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی) خواهد بود.

تبصره ۳- آن دسته از شرکت‌های ۱۰۰٪ خصوصی و یا تعاونی که به منظور حضور در بازار بورس و سرمایه به ناچار تا سقف ۱٪ از سهام خود را به سازمان بورس و اوراق بهادار و یا از طریق بورس به سایر شرکتها یا سازمانها واگذار کرده‌اند، نیز مشمول حمایت‌های این دستورالعمل خواهند شد.

ماده (۳) انجام اقدامات و تحویل مدارک زیر برای دریافت جوایز صادراتی از سوی صادر کنندگان کالا ضروری می باشد:

۱-۳- ثبت نام اولیه و تکمیل فرمهای مورد نظر سازمان توسعه تجارت ایران از طریق

سیستم مکانیزه پرداخت جوایز و مشوقهای صادراتی (نرم افزار یارانش).

۲-۳- اصل پروانه‌های صادراتی تایید شده توسط گمرک یا ممهور به مهر خروج گمرک مرزی.

۳-۳- عضویت در بانک اطلاعات صادر کنندگان کالا با رعایت کلیه مفاد آیین‌نامه

عضویت در بانک مربوطه که طی پیوست شماره دو ارایه گردیده است.

۴-۳- ارایه شناسه کالا یا خدمات (ایران کد) که نحوه اجرایی شدن بشرح ذیل می باشد.

تبصره ۱- اظهار کالای صادراتی در یکی از گمرکات رسمی کشور برای همه صادر کنندگان متقاضی جوایز صادراتی ضروری می باشد. در این راستا سازمان بازرگانی استانها بر حسب ضرورت می توانند به جهت تایید اصالت پروانه صادرات (به منظور حصول اطمینان از تحقق فعل صادرات) از ناظر گمرکات استان استعلام نمایند.

تبصره ۲- صادر کنندگان مشمول این آیین نامه در صورتیکه در هنگام دریافت جوایز صادراتی دارای کارت بازرگانی معتبر نباشند در صورتیکه در هنگام انجام فعل صادرات عضو بانک اطلاعات صادر کنندگان کشور بوده باشند جوایز صادراتی برای همان سال به آنها پرداخت می گردد.

ماده ۴) نرخ پایه دلار برای محاسبه جوایز صادراتی مبلغ ۹۵۰۰ ریال تعیین می گردد. نرخ تبدیل سایر ارزها به دلار بر اساس متوسط نرخ میانگین اعلام شده از سوی بانک مرکزی در سال ۱۳۸۸ محاسبه می گردد.

ب) جوایز صادراتی خدمات

ماده ۵) صادر کنندگان خدمات فنی و مهندسی بر اساس جدول ذیل تا سقف ۴٪ ارزش صورت وضعیت ها یا صورت حساب های هر سال بر اساس ضوابط ذیل و پس از تایید کار گروه مندرج در آیین نامه اجرایی حمایت های دولت از صادر کنندگان خدمات فنی و مهندسی از جوایز صادراتی بهره مند خواهند شد.

جدول شماره (۱): خدمات فنی مهندسی

ردیف	میزان کارکرد	تغییر در ضرایب ۴٪ (کف جایزه) (تبدیل از ثابت به متغیر)
۱	تا ۱۰ میلیون دلار	۴٪
۲	بالاتر از ۱۰ تا ۵۰ میلیون دلار	۳٪
۳	بالاتر از ۵۰ تا ۱۰۰ میلیون دلار	۲٪
۴	بالاتر از ۱۰۰ میلیون دلار	۱٪

تبصره ۱- صادر کنندگان خدمات فنی و مهندسی علاوه بر میزان ۴٪ جایزه مذکور در ماده (۵) بر اساس میزان شاخص مصالح، تجهیزات، ماشین آلات ساخت داخل و نیروی انسانی شاغل در پروژه ها مطابق جداول ذیل حداکثر از ۳٪ از جوایز و مشوق های صادراتی بهره مند می شوند، سقف جوایز و مشوق های متعلقه حداکثر ۷٪ خواهد بود.

جدول شماره (۲): تجهیزات و مصالح داخلی

درصد جایزه متعلقه	سهم مصالح، تجهیزات و ماشین آلات به نسبت ارزش کارکرد سالانه به درصد	ردیف
۰/۲۵	از ۵ تا ۱۰	۱
۰/۵	از ۱۱ تا ۲۰	۲
۰/۷۵	از ۲۱ تا ۳۰	۳
۱	از ۳۱ تا ۴۰	۴
۱/۵	از ۴۱ تا ۵۰	۵
۲	از ۵۱ تا ۶۰	۶
۲/۵	از ۶۱ تا ۷۰	۷
۳	بالاتر از ۷۰	۸

جدول شماره (۳): نیروی انسانی

درصد جایزه متعلقه	تعداد نفرات	ردیف
۰/۲۵	۵ تا ۱۰	۱
۰/۵	۱۱ تا ۲۰	۲
۰/۷۵	۲۱ تا ۳۰	۳
۱	۳۱ تا ۴۰	۴
۱/۵	۴۱ تا ۵۰	۵
۲	۵۱ تا ۶۰	۶
۲/۵	۶۱ تا ۷۰	۷
۳	بالاتر از ۷۰	۸

تبصره ۲- کالاهایی که دارای ضریب حمایتی صفر هستند، از شمول جدول شماره (۱) مستثنی می‌باشند.

تبصره ۳- سقف ارزشی ماشین آلات خروج موقت در اجرای پروژه بر اساس نرخ تسهیلات و مدت استفاده از ماشین آلات وفق قوانین جاری کشور تعیین می‌شود.

تبصره ۴- شرکت‌های مهندسی مشاور به میزان ۵٪ ارزش صورت وضعیت‌ها مشمول دریافت جایزه خواهند بود. در صورت انعقاد هر گونه قرارداد پیمانکاری و یا تدارک پروژه و یا تامین کالا با طرف ایرانی بر اساس طرح مطالعاتی انجام شده تا سقف ۲٪ جایزه اضافه به مشاور پرداخت می‌شود.

تبصره ۵- صادر کنندگانی که در مناقصات بین‌المللی که توسط موسسات و نهادهایی مانند بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی و نظایر آن موفق به اخذ پروژه می‌شوند از سقف ۷٪ جوایز صادراتی بهره‌مند خواهند شد.

تبصره ۶- به پروژه‌های اجرا شده از محل کمک‌های توسعه‌ای یا بلاعوض دولت جمهوری اسلامی ایران، و طرح‌های تامین مالی شده از محل منابع بانک‌های داخلی در قالب اعتبار خریدار، جایزه صادراتی تعلق نمی‌گیرد. لیکن پروژه‌هایی که از طریق مناقصه و در قالب اعتبار فروشنده به شرکتهای ایرانی واگذار شده باشند مشمول دریافت جایزه صادراتی می‌گردند.

ماده ۶) انجام اقدامات و تحویل مدارک ذیل جهت دریافت جوایز صادراتی خدمات فنی و مهندسی ضروری می‌باشد:

۴-۱- ارایه قرارداد معتبر مورد تایید سفارت یا نمایندگی ج.ا.ا و کارگروه آیین‌نامه اجرایی حمایت‌های دولت از صادر کنندگان خدمات فنی و مهندسی فی ما بین صادر کننده ایرانی و کارفرمای خارجی

۶-۲- ارایه صورت وضعیت‌ها یا صورت حساب‌های مربوط به کارکردهای سالانه با تایید انجمن صادر کنندگان خدمات فنی و مهندسی ایران

۶-۳- تحویل مدارک موید تبصره یک و شش ماده پنج، از جمله: فهرست کارکنان شاغل در پروژه، تاییدیه کارفرما و ویزا، آخرین فهرست تایید شده سهامداران آخرین آگهی تغییرات در روزنامه رسمی کشور

۶-۴- عضویت در بانک اطلاعات صادر کنندگان خدمات فنی و مهندسی با رعایت کلیه مفاد آیین‌نامه مربوطه

تبصره- در صورت نیاز به مدارک و مستندات دیگر حسب مورد، مراتب توسط کارگروه به صادر کنندگان اعلام خواهد شد.

ماده ۷) به منظور توسعه گردشگری، به ازای ورود هر گردشگر از کشورهای اروپایی، امریکایی، اقیانوسیه، آفریقایی و آسیای جنوب شرقی، بعلاوه چین و ژاپن و کره جنوبی ۱۰۰ دلار و از سایر کشورها ۵۰ دلار، توریست سلامت ۱۲۰ دلار، اکوتوریسم ۱۵۰ دلار و تورهای زیارتی ۱۰ دلار بر اساس دستورالعمل اجرایی که توسط سازمان توسعه تجارت ایران تدوین گردیده است، جایزه صادراتی پرداخت می‌گردد.

تبصره- دستورالعمل اجرایی نحوه حمایت از توسعه گردشگری طی پیوست شماره سه ارایه گردیده است.

ماده ۸) صادر کنندگان نرم افزار (IT) از یک تا چهار درصد از جوایز و مشوقهای صادراتی بر اساس دستورالعمل اجرایی که توسط سازمان توسعه تجارت ایران به منظور حمایت از این گروه محصولات تدوین نموده است، بهره‌مند خواهند شد.

تبصره - دستورالعمل اجرایی نحوه حمایت از صادرات نرم افزار (IT) طی پیوست شماره چهار ارایه گردیده است.

ماده ۹) به منظور افزایش اعزام نیروی کار ایرانی به کشورهای هدف، بخشی از هزینه‌های اعزام نیروی کار ایرانی بر اساس دستورالعملی که توسط سازمان توسعه تجارت ایران و در صورت نیاز با همکاری سایر دستگاه‌های ذیربط تهیه و ابلاغ خواهد شد، به عنوان جایزه صادراتی پرداخت می‌گردد.

ماده ۱۰) در راستای توسعه صادرات خدمات فرهنگی، هنری، سینمایی، سمعی و بصری و بمنظور حمایت از فعالین این بخش‌ها، بمیزان ۵٪ به صادرات قطعی انجام شده در این حوزه‌ها طبق دستورالعمل‌های مربوطه که طی پیوست‌های شماره پنج و شماره شش ارایه گردیده است جایزه صادراتی پرداخت خواهد شد.

ماده ۱۱) شرکتها و موسسات صادر کننده خدمات موضوع ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور و نیز شرکتها و موسسات وابسته به نهادها و موسسات موضوع ماده ۵ همان قانون مشمول مشوقهای بند (ب) این آیین‌نامه نخواهند بود.

قسمت دوم: حمایت‌های غیر مستقیم

ماده ۱۲) صادر کنندگان برتر طبق ضوابطی که سازمان توسعه تجارت ایران اعلام خواهد نمود مشمول حمایت‌های ویژه خواهند شد.

ماده ۱۳) کمک بابت تامین تمام یا بخشی از هزینه‌های اقدامات زیر در ارتباط با حمایت از توسعه صادرات کالا و خدمات و در جهت توسعه و تجهیز زیر ساختهای صادرات با تشخیص سازمان توسعه تجارت ایران قابل اجرا می‌باشد:

الف) بازاریابی و تبلیغات از جمله:

تولید برنامه‌های بازاریابی، طرح‌های تبلیغات عام محصولات صادراتی و ایجاد و توسعه نام و نشان تجاری محصولات ایرانی در بازارهای هدف، برگزاری نمایشگاه و کمک به حضور بنگاه‌های تولیدی و صادراتی در نمایشگاه‌های خارج از کشور، مشارکت و اعزام هیات‌های تجاری - بازاریابی به بازارهای هدف؛ پذیرش هیات‌های تجاری و سرمایه‌گذاری به کشور، انجام طرح‌های تحقیقات بازار، برگزاری همایش‌های تجاری در داخل و خارج از کشور، تهیه محصولات رسانه‌ای (سمعی، بصری و نوشتاری) در حوزه تجارت خارجی، تولید برنامه و توسعه رادیو تجارت، ثبت بین‌المللی شرکت‌های صادراتی در بازارهای هدف، کمک به ایجاد، خرید، اجاره و توسعه (دفاتر خدمات مشاوره بازاریابی، دفاتر نمایندگی بخش خصوصی، مراکز تجاری، شرکتهای

خدمات بازاریابی) در خارج از کشور، اجرای طرح ریزنان افتخاری و فعال سازی طرح‌ها و پروژه‌های مطالعات بازاریابی هدف توسط سفارتخانه‌ها و نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران، برپایی غرفه اطلاع رسانی و پویون‌های تخصصی در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی و کمک به ترویج بازاریابی الکترونیک.

تبصره ۱- دستورالعمل نحوه حمایت از ایجاد و توسعه نام و نشان تجاری محصولات ایران در بازارهای هدف طی پیوست شماره هفت ارایه گردیده است.

تبصره ۲- دستورالعمل نحوه حمایت از برگزاری نمایشگاه و کمک به حضور بنگاه‌های صادراتی در نمایشگاه‌های خارج از کشور طی پیوست شماره هشت ارایه گردیده است.

تبصره ۳- دستورالعمل نحوه حمایت از مشارکت در اعزام هیات‌های تجاری- بازاریابی به بازارهای هدف طی پیوست شماره نه ارایه گردیده است.

تبصره ۴- دستورالعمل نحوه حمایت از پذیرش هیات‌های تجاری و سرمایه‌گذاری طی پیوست شماره ده ارایه گردیده است.

ب) خدمات بازرگانی از جمله:

حمایت از حفظ و ماندگاری در بازارهای هدف، تسهیل خدمات بازرگانی شامل خدمات بانکی و بیمه‌ای در قالب تامین و پرداخت بخشی از سود و کارمزد تسهیلات اعطایی بانکهای عامل به صادرکنندگان، پرداخت هزینه‌های اعتبارسنجی متمرکز صادرکنندگان و پرداخت بخشی از کارمزد و حق بیمه صندوق ضمانت صادرات ایران بابت صدور بیمه‌نامه‌ها و ضمانت‌نامه‌های صادراتی و اعتباری مورد نیاز صادرکنندگان.

ج) توسعه زیر ساختارهای تجاری از جمله:

پوشش بخشی از هزینه‌های حمل و نقل (ایجاد رویه‌هایی با هدف کاهش هزینه حمل و نقل از جمله کمک به تجهیز ناوگان حمل و نقل هوایی، زمینی، دریایی، ایجاد سفرهای منظم دریایی، هوایی و ...) بنا به تایید و تشخیص سازمان توسعه تجارت ایران، ایجاد پایانه‌های صادراتی (بر اساس دستورالعمل تاسیس و ایجاد پایانه‌های صادراتی) و صادرات مجدد.

تبصره ۱- دستورالعمل نحوه حمایت از توسعه و ایجاد پایانه‌های صادراتی طی پیوست شماره یازده ارایه گردیده است.

تبصره ۲- دستورالعمل نحوه حمایت از صادرات مجدد طی پیوست شماره دوازده ارایه گردیده است.

د) شبکه‌های کسب و کار صادراتی از جمله:

توسعه و توانمندسازی تشکل‌ها، (حمایت از صندوق‌های غیر دولتی توسعه صادرات) کمک به تشکل‌ها برای اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های مرتبط با وظایف فراکسیون صادرات، حمایت از شرکت‌های مدیریت صادرات، کنسرسیوم‌های صادراتی و خوشه‌های صادرات گرا.

تبصره ۱- دستورالعمل نحوه حمایت از تشکل‌های صادراتی بمنظور توسعه و توانمندسازی تشکل‌ها طی پیوست شماره سیزده ارایه گردیده است.

تبصره ۲- دستورالعمل نحوه حمایت از توسعه خوشه‌های صادراتگرا طی پیوست شماره چهارده ارایه گردیده است.

ه) آموزش، اطلاع رسانی و فرهنگ سازی از جمله:

برگزاری گردهمایی‌ها و سمینارها، دوره‌های آموزشی، کارگاه‌های تخصصی تجاری، فرهنگ سازی صادرات و انجام طرح‌های تحقیقاتی و پژوهشی.

و) توسعه بسته بندی صادراتی

توسعه، فرهنگ‌سازی و حمایت از بسته‌بندی کالاهای اولویت‌دار صادراتی از طریق ارایه مشوق‌های صادراتی، کمک به اجرای طرح‌ها و پروژه‌های تخصصی بسته‌بندی، ارایه خدمات مشاوره‌ای و آموزشی در کلینیک بسته‌بندی، شرکت در نمایشگاه‌ها سمینارها و کنفرانس‌های بین‌المللی.

تبصره- دستورالعمل نحوه حمایت از بسته‌بندی صادراتی طی پیوست شماره پانزده ارایه گردیده است.

ز) برنامه‌های توسعه صادرات استانی و سایر طرح‌های توسعه تجارت خارجی کشور

حمایت از طرح‌ها و پروژه‌های استانی با اولویت مصوبات سفرهای هیات دولت، اجرای برنامه راهبردی توسعه صادرات استان‌ها و اجرای طرح هدایت صادرات از استان‌ها و...

شرایط عمومی:

ماده ۱۴) اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن، اتاق تعاون مرکزی، اتحادیه‌ها و تشکل‌های ذیربط با تشخیص و تفویض اختیار از سوی سازمان توسعه تجارت ایران و هماهنگی سازمان‌های بازرگانی استان‌ها می‌توانند نسبت به پذیرش، بررسی و محاسبه پرونده‌های موضوع پرداخت کمک‌های این دستورالعمل و آیین‌نامه‌های مرتبط با آن اقدام نمایند.

تبصره- بازه زمانی معتبر جهت پذیرش و محاسبه پرونده‌های موضوع پرداخت کمک‌های این دستورالعمل جهت سازمان‌های بازرگانی سراسر کشور و سایر نهادهای موضوع ماده ۱۰ این دستورالعمل تا توسط سازمان توسعه تجارت ایران ابلاغ خواهد شد.

ماده ۱۵) کلیه مطالبات معوق صادر کنندگان متقاضی جوایز صادراتی سال‌های قبل که مدارک آنها در زمان مقرر ارایه شده باشد، از محل منابع این دستورالعمل که توسط سازمان توسعه تجارت ایران از محل اعتبارات مربوطه به استانها ابلاغ می‌گردد قابل پرداخت خواهند بود. بدیهی است پرداخت تعهدات سالجاری مشروط بر ارایه مدارک در زمان مقرر مندرج در دستورالعمل مربوطه می‌باشد.

تبصره - معوقه‌های جوایز و مشوقهای صادراتی کالاهای سالهای قبل از سال ۱۳۸۹ بصورت همزمان پرداخت می‌شود.

ماده ۱۶) سازمان توسعه تجارت ایران موظف است به منظور رسیدگی به تخلفات (ارجاعی از مراجع ذیربط) در مورد کلیه افراد حقیقی و حقوقی دریافت کننده جوایز و مشوقهای مستقیم و غیر مستقیم صادراتی، ضمن تدوین و ابلاغ دستورالعمل مربوطه، کار گروهی را جهت بررسی و تعیین تکلیف تخلفات تشکیل دهد. تبصره - در صورت اثبات و تایید موارد تخلف موضوع ماده فوق، متخلف حداکثر تا پنج سال با تشخیص کار گروه مذکور از جوایز و مشوقهای صادراتی و عضویت در بانک اطلاعات صادر کنندگان محروم می‌گردد.

ماده ۱۷) سازمان توسعه تجارت ایران، کلیه آیین‌نامه‌های اجرایی مفاد این دستورالعمل را حسب نیاز حداکثر ظرف ۲ ماه رسماً تهیه و ابلاغ خواهد کرد.

ماده ۱۸) سازمان بازرگانی استانها و تشکلهای صادراتی ذیربط موظف می‌باشند عملکرد این تصویب نامه را در پایان هر فصل و تحلیل تاثیرات آن در روند صادرات در پایان هر نیمه از سال را به سازمان توسعه تجارت گزارش نمایند.

ماده ۱۹) سازمان توسعه تجارت ایران می‌تواند بر حسب نیاز، کمیته مشورتی جهت اخذ نظرات در خصوص اجرای این آیین‌نامه با حضور نمایندگان وزارتخانه‌ها و سازمانهای تخصصی ذیربط تشکیل دهد. / گ